

Frederik den Sjette og det andet svenske Tronfølgervalg 1810.

Af

Aage Friis.

(Sluttet.)

VIII.

Det officielle og de to uofficielle hemmelige Sendebud drog ud paa deres Sendefærd.

Om den første Del af Baron Selbys Rejse savner vi for en stor Del Kundskab; af hans Indberetninger til Rosenkrantz mangler de to første¹⁾. Saa meget fremgaar imidlertid af de senere Rapporter, at han har lagt Vejen over Helsingborg og, før han forlod denne By, har haft en Konference med Grev Ruuth. Mødet med denne tilfredsstillede ham ingenlunde, han fik intet Indtryk af, at den svenske Greve omfattede den store Sag med Varme og Begejstring, og han forlod Skaane med ringe Forventninger om, hvad denne Tilhænger vilde og kunde udrette. Senere fik han kun dette ugunstige Indtryk bestyrket. Fra Helsingborg gik Rejsen nord paa ad Jönköping til; overalt søgte han at sondere Stemningen hos dem, han traf paa, men Resultatet var tarveligt. De Bønder, han talte med, lod ganske lige-

---

¹⁾ Resten findes i Pakke vedkommende Tronfølgervalget 1810 (U. A.).

gyldige for Valget; de havde paalagt deres Repræsentanter at stemme med Flertallet og brød sig kun lidet om Udfaldet. En Skare Præster, der var paa Vejen til Rigsdagen, holdt paa Augustenborgeren, men var dog ikke aldeles utilbøjelige til at stemme paa Prins Christian, men vel at mærke naar derved ikke tilvejebragtes en Union; Historien havde tilstrækkelig godtgjort, mente de, at af en saadan fødtes intet godt.

Ingen af dem, som Selby saaledes tilfældig traf paa, nævnede af egen Drift Frederik VI's Navn, og Baronens mente derfor ikke at kunne vove sig frem til nogen Antydning af sin Rejse's Formaal. I Nærheden af Norrköping opsøgte han en Grev Posse paa dennes Gods, men heller ikke denne Repræsentant for Sveriges Adel bidrog til at højne Baronens Mod. Han lod personlig interesseret for Kong Frederiks Valg og gav Anvisning baade paa den ene og den anden, som han ansaa for vel stemt, men hverken var disse Oplysninger støttede paa andet end løse Gissninger, ej heller vilde Grev Posse selv lægge sig i Selen for den danske Kandidatur. Det slap endogsaa ud af ham før Selby rejste, at hverken han selv eller hans Venner agtede at tage til Rigsdagen. De som mange andre Adelsmænd var yderlig utilfredse med hele Stillingen i Landet og ikke mindst med deres egen Stands Holdning paa Rigsdagen det foregaaende Aar — denne „Pojke Rigsdag“ („Diette des garçons“) som de kaldte den — og vilde absolut ikke indfinde sig der nu igen. Hvad kunde gode Hensigter alene gavne her, naar det gjaldt om Stemmer. Tarvelige var i Sandhed disse Kong Frederiks Støtter.

Flere Resultater bragte Selby saaledes ikke med sig til Stockholm efter sin 5—6 Dages Tur gennem Landet.

Han kom til Byen Torsdag Morgen den 19. Juli og op-søgte straks v. Dernath. De to Herrer kunde nu ud-veksle Indtryk og fæstne deres Skøn over Situationen.

Den 20. skrev de begge hjem, og Brevene lader ingen Tvivl tilbage om deres Opfattelse, den de efter Selbys Sigende iøvrigt delte med Grev Ruuth. „Det er kun ved Hjælp af Napoleon og kun, hvis han, om ikke positivt, saa dog paa en utvetydig Maade viser sin Mening, at vi kan sejre“, skrev Selby. „Det er kun gennem Hoffets Indflydelse paa Rigsdagen, at vi har noget at haabe“, skrev v. Dernath. „Privatfolk giver Løfter og Forsikringer, men de handler ikke, uden de er visse paa stærk Støtte. De vil sikre sig Erkendtlighed, hvis det gaar godt, men vil ikke kompromittere sig ved Initiativ“. Dette gjaldt Grev Ruuth mere end alle andre; v. Dernath ansaa ham hverken for paalidelig eller i sin nærværende Stilling i Stand til at øve nogen Indflydelse. Til Adelen havde han i det hele taget ingen Tro, snarere til Borgerstanden. Men i det hele vilde der komme meget faa til Rigsdagen, og Hoffets Indflydelse vilde blive overvældende. Med Spænding afventede man Nyheder fra Örebro; der gik allehaande Rygter om, at et nyt Bud fra Paris havde bragt Uro i Lejren. Det var godt, at Selby kunde tage til Rigsdagsbyen, hvor han jo selv var afskaaren fra at komme. I Stockholm var der snart ikke mere at gøre, thi alle var i Oprud. Kongen og Wetterstedt, Engeström og hele Statsraadet var enten rejst eller ved at rejse. Selby beredte sig nu til at følge efter; medens v. Dernath gjorde, hvad han kunde fra Hovedstaden, skulde Baronens arbejde i Örebro og give Rapporter derfra. Iøvrigt havde v. Dernath engageret en ung Baron Gedda til at

sende sig Besked fra Rigsdagen. Han havde foreløbig udbetalt denne 250 Rdl. og maatte siden ud med mere.

Saaledes traf de to Herrer deres Dispositioner, men øjensynlig uden stor Tillid til Fremtiden. Da modtog v. Dernath Lørdag den 22. ved Middagstid Rosenkrantz' Brev af den 18. og Kongens Brev til Carl XIII. Han svarede straks, at han endnu samme Aften vilde tage til Örebro, og at Selby vilde slaa Følge med ham.

Selby havde ikke funden frugtbar Jordbund paa sin Vej. Bedre Held mente Høst og Olsen at have haft. Vel forsynede med de udkomne Smaaskrifter var de dragne over Sundet og var taget op igennem Sverige, rimeligvis omtrent ad samme Vej som Selby. I det enkelte kan dette dog ikke paavises, da der kun vides meget lidt om deres Rejse, næppe mere end hvad Høst selv 25 Aar senere huskede og fortalte i sine „Erindringer“. Selby hverken hørte eller saa noget til dem før i Örebro¹⁾.

Undervejs mente Høst siden, at de „havde mødt den aabneste Fængsømsomhed for Ideen“. I Norrköping drak man i Byens Klub Foreningens Skaal, i Stockholm forekom det ham, at de vandt manges Deltagelse. Alt troede de gik godt i Hovedstaden, da de haabefulde vendte tilbage — naar kan ikke bestemt angives, men dog vist nok ikke meget langt inde i August. Uden Ærgrelser var deres Rejse dog ikke løben af, idet de øjensynlig kom paa Kant med baade Selby og v. Dernath. Gesandten nævner dem ikke med et Ord, Selby omtaler dem derimod med utvetydig Ringeagt. Hvad der kan have været dem imellem, kan ikke oplyses,

---

¹⁾ Høsts Erindringer S. 87—89.

men Høst udtaler sig paa sin Side meget bittert om v. Dernath og giver ham et Skudsmaal, der siden med megen Urette er bleven siddende. „Den danske Gesandt virkede mere imod end for Foreningen“, skrev han kort og godt. Et Fingerpeg faar man maaske ved Høsts Beretning om, at hans eneste Frugt af Rejsen var en Irettesættelse af Moltke, fordi han ved v. Dernaths Bord „skulde, da nogen yttrede, at Sverige ved en Forening vilde tabe sin Konstitution, have sagt, at tværtimod vilde maaske Danmark have det at takke for Konstitution, hvilket vistnok i alle Tilfælde var rigtig svaret“.

Høsts Tillid til, at Unionens Sag stod helt godt i alt Fald i de Kredse, han nærmest havde bearbejdet, var dog meget ubegrundet. Spørger man om den skandinaviske Interesse, der havde faaet Udtryk i København, mødtes af en lignende i Sverige, da maa der svares med et ubetinget Nej.

Selbys Indtryk af Stemningen ude i Landet synes at være fuldt korrekt; intet tyder for det første paa, at Interessen for Valget har været betydelig, og ikke et eneste Vidnesbyrd om selv den svageste Interesse for Frederik VI's Valg i de brede Lag er naaet til os. Naar der i København gik Rygter om, „at Dalkarlene marchere mod Örebro“, da var det en Genganger, næsten tre Menneskealdre gammel¹⁾. Derimod har vi set mange Vidnesbyrd om positiv Uvilje mod Foreningen, og det desto stærkere, jo større den politiske Interesse var. Gennem v. Dernaths Beretninger har vi lært Stemningen i Stockholms Borgerstand at kende og set den farves af Handelsinteresserne. Om Göteborg gælder det samme,

¹⁾ Oxenstierna til Engeström ²⁴/₇ (Ahnfelt l. c. S. 323).

men der faar Uviljen en Tilsætning af Forbittrelse over det danske Kapersystem og Brevaabneri. Da Flyveskrifterne udspreddes der i Byen ved Breve, der adresseredes til de vigtigste Handelshuse, skrev man om disse „snillefoster“ haanlig til Regeringen i Stockholm: „Dessa uppmaningar hafva här ej gjordt god effect. Ehuru roligt det vore att få deres Elskede Konge til Landets lycksaligtgiörende Genius samt tillika ett forskiönnet Sprog, hvilket auctoren ibland annat godt lofvar oss, svider likväl Kaperisystemet för hårdt i skinnet, att ej förquäfvä Kiöpmännernës Nabo Kiärlek“¹⁾).

Imod denne Mur af gamle Fordomme og ny Interesse modsætning prellede den literære Agitation af, og Uviljen mod en Genoplivelse af den hadede Kalmarunion var stærkere end enhver nok saa rimelig Gendrivelse.

Men heller ikke inden for de literært dannede Kredse i Sverige fandt det literære Københavns Skandinavisme

---

¹⁾ Brev fra Rosen til Engeström 4/8, jvf. Engeströms Minnen II, S. 166. Bemærkningen om Sproget, sigter vistnok til en Ytring i Gierlews Skrift (A. Nielsen: Om Nordens Gienforening S. 19) om den Fordel, det vilde blive for Norden, om en inderlig Forening i Tidens Løb ogsaa sammensmeltede de tre Sprog til et. — Man indsaa i København meget vel, hvor uheldig de danske Tvangsforanstaltninger havde virket i Sverig, og gjorde nu i en Hast, hvad man kunde for at fjerne nogle Anstødsstene. Saaledes ophævede Frederik VI 30. Juli Eftersyn af Breve til og fra Sverige baade i danske og norske Grænsesteder, „paa Grund af de forandrede Tidsomstændigheder“, (Kongens Brevkopibøger), og forskellige svenske Skibe, over hvis Opbringelse Oxenstierna længe havde klaget, blev efter Kongens Ordre uopholdelig frigivne. Baade Rosenkrantz og v. Dernath udtalte dog, at denne Imødekommenhed kom alt for sent til at gøre videre Gavn. (Brev fra Frederik VI til Rosenkrantz 29/7, fra Rosenkrantz til v. Dernath 29/7 og 21/8, fra v. Dernath 14/8.)

Genklang. Hvad Høst og Olsen sporede deraf var lidet, og endda svinder det ind ved nærmere Eftersyn.

I Stockholm mødtes de to Danske med Sympathi af den kongelige Bibliothekar P. A. Wallmark, hvem Høst kendte fra Lund. Han fik deres Piecer og optog i sin „Journal för Litteraturen och Theatern“ en lang Artikel til Fordel for en nordisk Union. Høst paastaar, at Wallmark selv udarbejdede denne ved Hjælp af de danske Smaaskrifter, Wallmark derimod erklærer, at det var en indsendt Afhandling¹⁾.

I alt Fald kom den i Journalens Numre for 1., 2., 3. og 4. August, bar Titelen: „Hvad utsigter till Sveriges framtida wälfärd lofwar dess nu lediga Thronföljet?“ og holdt sig i sin Argumentation ret nøje til de danske Piecer. Særlig Vægt lagdes paa at stille Kalmarunionen i et godt Lys og paa at fjærne Frygten for Frederik VI's Enevælde.

Artiklen var god og vakte en Del Opsigt; men den Kraft, hvormed Wallmark fastholdt sit Standpunkt, var ikke stor. Allerede to Dage efter det sidste Afsnits Trykning blev han bange. Han havde hørt, at Engeström var bleven vred over Artiklen, og skyndte sig med at retfærdiggøre sig²⁾.

Denne Frygtagtighed opdagede Høst nu ikke, men derimod fandt han en lignende hos en anden Ven af

1) I „Bibliotheca Danica“ Bd. 3, Sp. 574 staar Magnus v. Dernath opført som muligvis værende Forfatter. Ganske vist omtaler v. Dernath senere, at han havde skrevet en Piece til Fordel for Unionen, men det fremgaar af hans Omtale af Artiklen i Wallmarks Journal, at han ikke er Forfatteren. (Depecher fra v. Dernath af $\frac{31}{7}$ og $\frac{3}{8}$; til v. Dernath fra Rosenkrantz $\frac{10}{8}$.)

2) Brev fra Wallmark til Engeström $\frac{6}{8}$. (Kgl. Bibl., Sthm.) Schinkel: Minnen V, S. 269.

Unionen, Bibliotekar Malmström, der vel oversatte en Artikel om Frederik VI som Kronprins fra Tysk til Stockholmsposten, men ikke selv turde besørge den ind i Bladet, hvad Høst saa maatte tage paa sig. Sekretær Granberg, der bl. a. var ved at skrive Kalmarunionens Historie, oversatte en Artikel fra 1798 af Fr. Sneedorff om en nordisk Unions Gavnlighed, men ud herover skete intet. Kun en enkelt anden Unionsven indenfor den literære Kreds kan spores; det var den pædagogiske Forfatter C. U. Broocman, Konrektor ved det tyske Lyceum i Stockholm; Høst omtaler ham ikke, men Breve til Rasmus Nyerup viser hans Interesse¹⁾.

Maaske har der været flere, men den af Kredsen, som siden har været anset for den ivrigste, svigtede aabenbart. Det er E. Z. Munck af Rosenschöld, Professor i Medicin ved Lunds Universitet og Brøndlæge i Ramlösa. Lige siden 1810 har han, hvem vi allerede har set i Forbindelse med Unionsvennerne i København, været anset for Midtpunkt for al svensk Interesse for Frederik VI's Valg. Schinkel-Bergmanns Minnen udpeger ham som Kong Frederiks egentlige Tillidsmand²⁾ og lader ham blive kaldet til København, dør modtages med stor Udmærkelse og med Kongens Repræsentantenes om Vilkaarene for en Union, som han skulde meddele de svenske Stænder. I Referatet hos samme Forfatter ligner disse Vilkaar meget de af Grev Ruuth foreslaaede, men desuden nævner Schinkel-Bergmanns Værk, at den svenske Grundlov skulde indføres i Danmark. Senere Forfattere har fulgt denne Fremstilling, der imidlertid maa modtages med stor Mistillid.

¹⁾ Samlaren 15. Aarg. 1894 S. 97.

²⁾ V, S. 254 flg.

Det er sikkert, at der har været Forbindelse mellem Munck af Rosenschöld, Unionsvennerne i København og Kong Frederik. Men det er mere end usandsynligt, at Professoren har været i København¹⁾. I de bevarede Breve til ham fra Gyllembourg og fra Hofmedikus Scheel beklager begge, at de ikke har Lejlighed til at tale med ham før hans Afrejse til Örebro, og det er dog urimeligt, at han skulde have været i København uden at tale med dem, der ellers var hans fortrolige i denne Sag. Heller ikke Kong Frederik nævner et Besøg af den svenske Professor, da han den 4. August i et Brev til Rosenkrantz omtaler, at Rosenschöld meget gerne vil tale for ham paa Rigsdagen, dog under Forudsætning af, at Carl XIII ikke havde bestemt sig for Hertugen af Augustenborg. I saa Fald mente Rosenschöld, at Sagen var afgjort derved. Men ligesaa lidt som Kongen med et Ord antyder, at der har været Tale om Indførelsen af en Konstitution i Danmark, ligesaa lidt har han gjort Rosenschöld til sin Befuldmægtigede. Tværtimod. „Jeg sætter ei Liid til benævnte Professor,“ skrev han og bad kun Rosenkrantz om for alle Tilfældes Skyld at nævne ham for v. Dernath. Og denne Mistillid synes at have været velbegrundet. Ikke otte Dage før han tilbyder sine bona officia i København, skriver han fra Ramlösa til Engeström om de danske Bestræbelser i følgende Ord: „Här utspridas skrifter för Danska Intérêt vid förestaaende Konungaval, fulla af declamationer, och utan öfvertygande skäl, så nödiga

¹⁾ Brev fra Frederik VI til Rosenkrantz ¹/₈ (U. A.). Depeche til v. Dernath ⁷/₈. Ahnfelt: Från Europas hof I, S. 394 ff. P. A. Heiberg og Thomasine Gyllembourg, 3. Opl. 1883. S. 404. Brev fra Scheel til Rosenschöld ¹⁸/₇. (Kgl. Bibl. Sthm.)

efter vår erfaring under Calmar-Union¹⁾«. Hvis Munck af Rosenschöld ikke ligefrem har spillet under Dække med sine danske Venner, saa har han i alt Fald villet sikre sig mod alle Eventualiteter, og hans Frygtagtighed har været endnu større end Wallmarks. Betegnende er det, at han først kom til Örebro, da alt var afgjort, og da uden Forbehold gav Ponto Corvos Valg sit Bifald²⁾.

Svenskernes literære Skandinavisme i 1810 var næppe stærk, men i alt Fald har den i sig ingen Spirer af politisk Art. Den Sympathi for Unionen, der udtaltes, var i høj Grad overfladisk; hos de fleste var dens Udtryk tilfældige eller et kunstigt Produkt af personlig Berøring med interesserede Danske.

Men paa den anden Side var den Uvilje mod en Union, der havde Overvægten indenfor det svenske Folk, i sin Helhed sikkert hverken meget begrundet eller modstandsdygtig. Den vilde i alt Fald ikke have kunnet modstaa et Tryk i modsat Retning, om et saadant var blevet øvet fra dem, der kom til at beherske Rigsdagen. Hos Regeringen — da Napoleon holdt sig tilbage alene hos den — laa Afgørelsen. Men heller ikke Sveriges Statsmænd vilde give Frederik VI deres Stemmer.

Søndagen den 22. Aug. om Aftenen begav v. Dernath og Selby sig til Örebro og naaede Mandag Eftermiddag Arboga, hvor v. Dernath overnattede, medens Selby drog videre med Besked til Engeström om, at v. Dernath kom for at overbringe et Brev fra sin Konge, men straks efter igen vilde forlade Byen³⁾. Selby naaede

¹⁾ Engeströms Papirer i Kgl. Bibl. Sthm.

²⁾ Almfelt: I. c. S. 396.

³⁾ Om Forhandlingerne i Örebro se v. Dernaths og Selbys Depecher særlig, ²³/7.

Örebro sent Mandag Aften og gik næste Morgen til Engeström med Brevet. Ministeren var efter Selbys Skildring meget forekommende, men øjensynlig ikke glad ved Situationen. Han mente ikke, at Selby kunde faa Lov til at blive i Örebro for at overvære Rigsdagens Aabning, hvad Baronnen havde haft til Hensigt. Iøvrigt kom de ikke ind paa det brændende Spørgsmaal.

Efter Visitten hos Engeström gik Selby til Wetterstedt i Haab om der at faa Udtalelser om Dagens Æmne. Han gjorde dette Skridt med særlig Interesse og nogen Forventning, thi mellem de Mænd indenfor de snævraste Regeringskredse, som v. Dernath havde tænkt sig Muligheden af at vinde for Unionen, var netop den unge intelligente, fremadstræbende Hofkansler. I Vinterens Løb havde Wetterstedt gentagne Gange med Varme talt om de to Staters fælles Interesser, og først i Juni havde v. Dernath, som tidligere berørt, hos ham ment at spore nogen Interesse for det opdukkende Unionsproblem.

Dette og hvad man senere havde hørt om Wetterstedts Stilling, skabte Formodning om, at denne var adskillig gunstigere for Frederik VI's Valg end f. Eks. Engeström.

Wetterstedt var imidlertid ikke meget mindre reserveret end Udenrigsministeren. Da Selby udtalte sig om Nødvendigheden af en Union, indrømmede han Rigtigheden af de fremførte Grunde, men i ganske almindelige Udtryk, der ikke kunde røbe hans virkelige Mening.

Op ad Formiddagen kom v. Dernath, og Kl. 4½ fik han Audiens hos Engeström, der modtog ham „avec l'air le plus glacé“. Gesandten gav ham en Genpart af Brevet til Carl XIII og bad om Audiens hos denne. De aftalte, at Audiensen skulde finde Sted Kl. 5, og Enge-

ström vilde dermed slutte Samtalen. v. Dernath holdt ham imidlertid fast og gik løs paa sit Ærinde med ivrig Agitation for Foreningens Nødvendighed og Frederik VI's gode Hensigter. Engeström svarede med umiskendelig Kulde og Uvilje. Han fandt, at den Sikkerhed, Unionen vilde yde Sverige mod Rusland og England, kunde være tvivlsom nok, og selv om Fremtiden kunde bringe Fordele, saa var det for meget forlangt, at man skulde opofre sig selv for den kommende Slægt.

Lidet oplivet af denne Modtagelse stod v. Dernath en Time efter for Carl XIII og overrakte sin Konges Brev med faa Ord, der skulde forstærke Indtrykket af Frederik VI's Uegennytte og gode Hensigter. Carl XIII svarede høfligt og venligt, at han paaskønnede den Tilid, der var vist ham ved Henvendelsen; gennem Ministeriet skulde Frederik V faa Svar. En kort Samtale paafulgte, mest opfyldt med ligegyldige Bemærkninger. v. Dernath argumenterede noget for Unionen, men var ikke glad ved, at Kongen tilsyneladende med Hensigt betonedede, at her i Örebro var Tronfølgen bleven knyttet til Gustav Vasas Æt. Gesandten, der øjensynlig var lige saa ukyndig som Kongen med Hensyn til Stedet for den berømte Rigsdag, svarede, at „han optog det som et godt Varsel om, at Örebro endnu en Gang skulde se Skabelsen af et Dynasti, der kunde hædre og gavne Sverige lige saa meget som det første“.

Senere paa Dagen præsenterede v. Dernath Baron Selby for Kongen, hvorefter begge var til Taffel paa Slottet. Carl XIII var ikke til Stede, men de traf Engeström, der imidlertid viste sig ligesaa kold og uvillig som tidligere og gentagne Gange yttrede Ønske om, at de hurtigst mulig vilde forlade Byen. v. Dernath sva-

rede, at de begge vilde rejse næste Dag, og søgte forøvrigt at imponere Engeström ved at forlange Pas til to Kurerer, en til København og en til Petersborg. Det var Antydningen af et nært Forhold mellem det danske og det russiske Hof, der skulde virke.

Onsdag før Afrejsen kom det imidlertid atter til forskellige Samtaler mellem de to danske Gesandter og Engeström og Wetterstedt, der har adskillig større Interesse end Gaarsdagens. Beretning om disse Onsdagsforhandlinger findes ikke alene i de to danske Sendebuds udførlige Depecher til Rosenkrantz, men samtidige Breve fra Engeström til Baron Oxenstierna og hans senere nedskrevne Erindringer muliggør en korrekt Vurdering af de danske Underhandleres Optræden.

Om to Hovedpunkter koncentrerede Drøftelsen mellem v. Dernath og Engeström sig især, først om Forholdet til Frankrig og Rusland, dernæst om Fordelene for Sverige ved Frederik VI's Valg. Støttet paa sine Instrukser søgte v. Dernath at overtale Engeström om, hvor nøje Frederik VI var allieret med Napoleon og om, at det var efter dennes Tilskyndelse, at den danske Kandidatur fremkom, og erklærede tillige, at han havde Vished for, at det russiske Hof billigede Frederik VI's Forehavende. Overfor Muligheden af et Brud mellem Frankrig og Rusland hævdede han, at Sverige i saa Fald efter Finlands Tab vilde være i en saa svag og fortvivlet Stilling, at Frelsen kun lod sig finde netop i Unionen. Hvad det første angaar, da ved vi, hvorpaa man i København støttede sin Opfattelse af Napoleons Holdning, men Engeström, der kendte Kejserens Svar til Carl XIII, maatte nødvendigvis stille sig noget skeptisk overfor v. Dernaths Udtalelser. Dette traadte dog

mindre frem i hans Svar til denne end i hans Breve om Samtalen til Baron Oxenstierna i København¹⁾, overfor hvem han fastholdt, at man maatte tro, at Napoleon i alt Fald under ingen Omstændigheder vilde paatvinge Sverige en Konge. Hvad derimod Stillingen overfor Rusland angik, da var Engeström langt mindre sikker i sin Sag. Forholdet var, som det senere skal blive paavist, det, at den russiske Regering indtog en absolut passiv Holdning, men ingenlunde var uvillig stemt overfor de danske Planer.

Størst Interesse knytter der sig dog til Forhandlingen om Sveriges Fordele ved en eventuel Union. Engeström følte sig for det første meget ubehagelig berørt ved den Maade, hvorpaa først v. Dernath og siden Selby tog Sagen; hans Indtryk er ens i de samme Dage, og da han adskillig Tid efter nedskrev sine Erindringer²⁾. „De to Herrer“, skrev han til Oxenstierna, „love mangt og meget og aldrig tror jeg, at Svenskerne er blevne sat i den Grad over Danskerne som af disse Herrer i dette Øjeblik. De love Residens i Sverige og tilstaa aabenhjærtigt, at med vor Tapperhed, vor Aand og vor Overlegenhed i alle Ting vil det blive os, der kommer til at regere de tre Riger, og Danmark alene, der vil tabe*. Referatet er rigtigt; af de to Herrer Beretninger fremgaar det, at begge sagde, at Residensen nok vilde blive mest i Sverige, maaske snart alene der, og om Svenskernes Overlegenhed brugte

---

¹⁾ Brev til Oxenstierna ¹/₈ (Rigsarkivet i Stockholm). Citeres her efter Afskrifter af Engeströms Depecher til Oxenstierna fra Juli—August Maaneder 1810, for hvilke jeg kan takke Hr. Rigsarkivar Dr. Odhners Velvilje.

²⁾ Depeche til Oxenstierna ²¹/₇, Minnen II, S. 165.

v. Dernath omtrent de samme Ord, som Engeström nævner. De har troet at kunne virke ved en ligesaa naiv som uværdig Smiger og er gaaet ret vidt deri¹⁾).

Efter denne smukke Diskours drøftede man et meget kildent Punkt, hvorpaa man naturlig kom ind ved at omtale de to Staters forskellige Forfatning; det er den Uvilje, der herskede i Sverige mod Frederik VI's Person. Selvfølgelig er begge Gesandterne yderst forsigtige i deres Referat, og Engeström har ogsaa for det meste holdt sig til mindre skarpe Udtryk, men selv gennem de diplomatiske Vendinger skimter man klart en overordentlig Mistillid til den danske Konges Person. Udførlig maatte v. Dernath værgе ham mod Beskyldning for despotiske Tendenser, og det var ham yderlig svært at faa bevist, at netop Frederik VI's Karakter var den bedste Borgen for Sveriges frie Forfatning. Alle de smaalige Tvangsmidler, der under Krigen med England var bragt i Anvendelse i Danmark og hvorunder ogsaa Svenskerne havde lidt, Aabningen af fremmede Breve o. s. v. kom paa Tapetet. v. Dernath erklærede, at dette var nødvendiggjort af de særlige Omstændigheder og ikke var Udtryk for et almindeligt Tvangssystem; han henviste — med ringe Ret iøvrigt — til, at Danskerne ikke var misfornøjede dermed; med større Beføjelse kunde han stadig pege paa „Kronprins Frederiks Tid“ —, men fra svensk Side kunde dertil med god Grund siges, at den jo var forbi forlængst, og ironisk kunde der spørges, hvem der egentlig havde givet den sit Præg.

Alt i alt fandt v. Dernath dog Engeströms Hold-

¹⁾ Mærkelig nok søgte man ogsaa i København at bruge samme Midler. (Se Oxenstiernas Depeche til Engeström ^{21/7.})

ning langt mere imødekommende end Dagen før. Gentagne Gange erkendte Ministeren Unionens Nytte, og de skiltes meget venskabeligt. Wetterstedt gjorde ligeledes et gunstigere Indtryk end Dagen forud. Hos ham traf v. Dernath Adlercreutz, og med dem begge samtalede han om Unionen og diskuterede Detailler ved Planen; Adlercreutz synes ikke at have røbet sine Meninger, Wetterstedt talte efter Gesandtsens Opfattelse „som en Mand, der forudser, at en Sag kan lykkes“.

Selbys Indtryk saavel af Samtaler med Engeström og Wetterstedt som med andre svenske Bekendte gik i samme Retning. Ogsaa han havde maattet forsvare Frederik VI's Person og med loyal Forskrækkelse maattet protestere mod en Udtalelse om, at *conditio sine qua non* for Valg vilde være, at den danske Konge gav Svenskerne Garanti mod enhver enevældig Tendens ved i Danmark og Norge at indføre en Konstitution lig den svenske.

Onsdag Aften rejste begge Gesandterne fra Byen. Da nærrede de forholdsvis gode Forhaabninger. „Alt er vel ikke vunden endnu,“ skrev v. Dernath til København, „men at Forslaget er modtaget som det er, er allerede meget og Ministrene vil sikkert kun modsætte sig det til en vis Grad. Hvis Hertugen af Augustenborg siger Nej, saa faar de Paaskud til at gaa over til os. Det er sikkert Regeringen, der behersker Afgørelsen og hvis Napoleon blot lader ane gunstige Hensigter, saa gaar Stænderne ind paa Forslaget og vælger Kongen“.

Men ikke slog de Forudsætninger, der vedrørte Hertugen af Augustenborg og de Franskes Kejser, til, og ikke blev Sveriges Regering alvorlig til Sinds at anvende sin Ind-

flydelse til Frederik VI's Fordel. Længe varede det ej heller, før alt var absolut afgjort.

IX.

Den svenske Regerings Stilling var ingenlunde behagelig i denne Tid. Det vil erindres, at Mörners Ankomst den 12. Juli havde vakt stor Uro ved Hoffet, og Ængstelsen for, hvad der kunde ske, havde affødt Suremains anden Tilnærmelse til Desaugiers lige før Afrejsen til Örebro. Uroen holdt sig stadig, thi da hverken Holst eller Silfverstolpe var vendt tilbage, savnede man endnu den Besked fra Hertugen af Augustenborg, uden hvilken man ikke kunde foreslaa Stænderne hans Valg. Frederik VI's Brev maatte nødvendigvis vække Ængstelse for, at den danske Konge under disse Forhold paa en eller anden Vis skulde influere paa sin Svogers og Medbejlers Afgørelse; kort sagt, Uvisheden var i Maanedens sidste Dage pinligere end nogensinde før.

Kong Carl var hele Tiden lige stærkt imod Bernadotte. Den 22. Juli kom General Wrede til Örebro og modtoges af Kongen med hæftige Bebrejdelser for, at han havde kunnet tænke paa at anbringe en fransk Soldat paa Vasatronen. Mörner holdt man med strænge Trusler fast i Upsala for ikke at vække Opsigt ved ligefrem Fængsling. Vistnok har dog ingen af de indflydelsesrige Medlemmer af den svenske Regering indtil Juli Maanedes Udgang troet paa Muligheden af Ponte Corvos Valg, og rimeligvis har de alle, med Undtagelse af Platen, været stemt derimod¹⁾.

¹⁾ Sml. v. Dernaths Depeche ²⁵/₇; Forssell: Wetterstedt l. c. S. 136; Y. Nielsen: Wedel Jarlsberg I. S. 446 flg. Schinkel: Minnen V. S. 260 flg.; de Geer: Platen l. c. S. 94 flg.

Spørgsmaalet har for dem alle i disse Dage drejet sig om Frederik VI eller Augustenborgeren, og efter den danske Konges Brev maatte man mere end nogensinde orientere sig i Sagen.

Muligheden af hans Valg er ikke blevet absolut afvist. Dette kan paavises baade for den snævre Hofkreds' Vedkommende og for Engeströms. Hvad angaar Carl XIII og hans Omgivelser, da minder Stemningen i Dagene fra den 24.—29. Juli om den, der havde hersket efter „Journal de l'Empires“ Ankomst; Uvisheden og Frygten for Ponte Corvo nærmede Regeringen til den danske Kandidatur, og endnu en Gang fik v. Dernath Lejlighed til at se Sagen fortrøstningsfuldt an. Han fik sine Underretninger fra Örebro, dels gennem Suremains Breve til Desaugiers, dels gennem Baron Geddas Beretninger; han var klar over den Intrige, der havde bragt Ponte Corvos Kandidatur frem, men han troede endnu den 3. August ikke paa, at den, der var lavet af nogle „jeunes gens égarés par leurs passions“, vilde faa nogen Betydning¹⁾. Tværtimod ansaa han det for rimeligt, at just denne Intrige og Frygten for dens Følger endmere vilde drive Ministeriet over paa dansk Side. Ja, han forudsaa med en vis Sangvinitet endogsaa, at Svenskerne kunde komme til ikke blot at tilbyde Prins Christian Kronen, men ogsaa til at modtage Frederik VI. „Da bliver deres Stilling til os en anden, og det er ikke længere dem, der skal stille Betingelser, de maa gaa ind paa saadanne“, skrev han, opbragt over Talen om, at man vilde knytte Valget til den Betingelse, at „Kongemagten i Danmark skal indskrænkes, for at den ikke skal blive udvidet i

¹⁾ Depecher ²⁹/₇ og ³/₈.

Sverige“. „Denne Fordring er altfor absurd til at den fortjener nogen Overvejelse,“ mente han indigneret.

Engeström havde den første Dag givet Gesandterne Indtryk af en bestemt Uvilje, den følgende derimod af en langt venligere Holdning. Ogsaa han havde virkelig været vaklende under Paavirkning af den uvisse Situation; begge Stemninger afspejler sig i hans Breve til Baron Oxenstierna i København og Grev Stedingk i Petersborg. Frederik VI's direkte Fremgangsmaade forbausede og foruroligede ham. Hvad laa der bag ved, var hans Spørgsmaal? Dog vel ikke en forlods Aftale med Napoleon? Han fandt dette lidet troligt, da den franske Gesandt i København Didelot midt i Maaneden havde udtalt sig meget køligt om Frederik VI's Valg. Havde han da maaske siden faaet nye Instrukser? De to svenske Gesandter fik Paalæg om hurtigst at skaffe al mulig Oplysning derom. I ethvert Tilfælde vilde Frederik VI dog nok hindre Hertugen af Augustenborg i at modtage Tilbudet, frygtede Engeström, og i saa Fald ansaa han Stillingen for højst ubehagelig.

Men paa den anden Side aftvinger Overvejelserne ham Udbruddet: „Tankan om Nordens förening är stor“, og hvor han udtaler sin Mistvivl om at gennemføre Foreningen ved Frederik VI's Valg, tilføjer han: „skulle den kunna utföras igenom arfprinsens af Danmarks wal* 1).

Ganske lignende Betragtninger gjorde sig gældende hos Wetterstedt, ogsaa han mistvivede om, at man

1) Depecher til Oxenstierna 24/7 og 28/7. I Apostillen 4/s gentager han det samme: „I sanning anser jag tankan om en förening vigtig, men ser icke möjligheten at få den verkställd. Med konungen af Dannemark går det aldrig“. (R. A. Sthm.)

kunde faa Frederik VI valgt, men var ikke blind for Fordelene ved en Union tilvejebragt ved Prins Christian¹⁾.

Ud herover kom man imidlertid ikke; det her citerede viser det Maksimum af Sympathi for Frederik VI's Valg, der paa noget Tidspunkt lader sig spore indenfor de svenske Regeringskredse. Med andre Ord: man var bestemt derimod, og kun i Øjeblikke, hvor man tænkte sig alle andre Udveje spærrede, nærmede man sig Tanken.

Hvad var Aarsagen? Det tør anses for sikkert, at de svenske Statsmænd i 1810 var overlegne nok til at hæve sig op over de gængse Fordomme mod en Forening med Danmark. Overfor Selby indrømmede baade Wetterstedt og Engeström, at det var taabeligt at pege paa Kalmarunionen som Skræmmebillede²⁾; Engeström mente, at disse Fordomme var stærke, men selv fandt han dem urimelige³⁾. Maaske vilde slige Instinkter have rørt sig noget stærkere inden for Rigsdagen, men det er dog ikke meget rimeligt; det lidet, der vides om Forhandlingerne i *Secreta Uttskottet*, tyder i alt Fald ikke derpaa.

Saa kunde reelle Grunde virke baade for og imod en Union. Meningerne gik her imod hinanden. Vi har set Engeström kalde Tanken stor og vigtig, og ingen anden Udtalelse tyder paa, at han ikke vilde vedstaa denne Opfattelse. I sine Erindringer siger han ogsaa, at han overfor v. Dernath erkendte den store Nytte af en Forening af de tre nordiske Riger⁴⁾.

Andre Statsmænd saa Sagen paa omtrent samme Vis. Wetterstedt var som før nævnt ingen Modstander

¹⁾ Forssell I. c. S. 135—38.

²⁾ Depeche fra Selby til Rosenkrantz ²⁵/₇.

³⁾ Depeche til Oxenstierna ⁴/₈.

⁴⁾ Minnen II, S. 165—66.

af en Union, men hans Udgangspunkt var dog det særlige, at det fremfor alt gjaldt om en Forening med Norge. Den skandinaviske Halvøs Forening var for ham Idealet, men kunde Norge kun vindes sammen med Danmark, da ansaa han ogsaa en stornordisk Union for ønskelig. Da han stod overfor Ponte Corvos Valg, udtrykte han i et veltalende Votum sin politiske Overbevisning om, at Sverige ikke i Længden kunde bevare sin Neutralitet og Uafhængighed undtagen gennem en Forening med Naboriget, og klart fremtræder hans Opfattelse af Forholdet til Danmark¹⁾: „Under den stora synpunkten af mitt fäderneslands framtida bestånd har jag altid betraktad denna förening, äfven om den skulle vara åtföljd af den för oss vida mindra förmånliga, äfven tör hända skadliga sammensmältningen med Danska Riket, såsom ett stort, et vigtigt föremål“. Overordentlig betinget er saaledes Wetterstedts Tilslutning til Unionstanken; han viste siden i Gærning, at den i og for sig intet betød for ham, men det vil ses, at han i dette Øjeblik ansaa Nordens Forening for gavnlig.

Langt dybere var Tilslutningen hos Justitskansleren Grev Hans Gabriel Trolle-Wachtmeister²⁾. „Jeg bekänner,“ skriver denne selv derom, att min röst lätt kunnat falla på kungen i Danmark. Föreningen af de nordiska riken var ett säkert medel till deras sjelfständighet, och Kalmarunions återupplifvande skulle vara deras nya morgen“. Men ogsaa for ham knyttedes Sym-

¹⁾ Protokol over Statsraadsmodet i Örebro den 17. August 1810. Her citeres efter Afskriften, vedföjet Engeströms Beretning om Tronfølgervalget (Engeströmske Samling. Kgl. Bibl. Stockholm). Forssell l. c. S. 139–40.

²⁾ Anteckningar och minnen I, S. 254–55.

pathien til særegne Betingelser, nemlig at den danske Konge gav Afkald paa Holsten, ja paa hele den jyske Halvø for derefter at kunne skille sig fra Frankrig og derved fri Sverige for at blive indviklet i aktiv Krig med England.

Andre var i alt Fald ikke absolut imod Foreningen, Stedingk i St. Petersborg var langt fra velsindet mod Danmark og mente, at Forskellen mellem Rigerne var saare stor, men alligevel var han paa det rene med de store Fordele ved en Union¹).

Men udprægede Modstandere var dog de fleste, og det afgørende er, at selv hos dem, der principielt holdt paa Unionen, rejste sig de alvorligste Betænkeligheder eller direkte Modstand, fordi det gjaldt om at vælge netop Frederik VI. Interessen svækkes ved Uviljen mod ham, og hvor der paa Forhaand er Modstand, ildnes denne op, fordi han er Kandidaten.

Den, der skarpest og mest udførligt begrundede den principielle Modstand mod en Forening med Danmark, var Baron B. B. Platen, der betegnende nok baade før og siden var en af de ivrigste Tilhængere af Tanken om Norges Forening med Sverige, stod i stadig Forbindelse med Grev Wedel og netop nu under Tronfølgervalget forhandlede med denne om de norske Ønsker for Valget²). I det før nævnte Statsraadsmøde den 17. August, da Valget stod mellem Hertugen af Au-

¹) Depeche fra Stedingk til Carl XIII ⁷/₁₃ Juli 1810 (Mémoires de Stedingk III, S. 122 flg.) og Depeche til samme ¹/₁₃ August (Schinkel: Minnen, Bihang II, S. 255) viser begge Sider af hans Betragtning. Til Blome udtalte Stedingk sig omtrent paa samme Vis. (Depeche fra Blome til Rosenkrantz ⁵/₁₇ Aug.)

²) Sml. de Geer: Platen l. c. S. 96—97.

gustenborg og Ponte Corvo, udtalte Platen sig i sit Votum udtrykkelig imod en stornordisk Union. „Sveriges och Danmarks förening skola efter mina tankar vara af de svåraste följder för fosterlandet och berede dess totala undergång; Danska Staterna skola i följd af deras läge alltid vara till högsta grad beroende af andra magter; för svaga att bilda en sjömagt, utsätter deras sammensmältning af öar, näss och besittningar, omgifna af djupa haf, dem dock i allra högsta grad för sjömagternes operationer, då deras contact med Frankrigs öfvervägande välde på Fasta Landet sätter dem i den mest brytsama belägenhet, nånsin någon stat erfarit, och hvilken kanske endast genom något utbyte, om det er möjligt, till någon del kan mildnas. Om denna belägenhet ock för människovännen är beklagansvärd och uplifvar dess deltaganda, så bør den dock för statsmannen och helst den svenska endast grunda den fastaste öfvertygelse, att förbindelsen med en sådan stat vore af alla olyckor den största. Naturen har genom hafvet bestämt Sveriges gränser i söder, folkets lynne och böjelse äfvenså; försöka förändra dem genom hvad medel som helst, vore efter min tancka en politisk saerilege i Europas nu värande skick, hvad skäl ock kunde være derföre i Carl Xs tidehvarf. Danmark är desutan nu i krig med England, skulle genom et val kasta oss i det samma och sjelfwilligt förstöra vårt fredslugn. Eller är det tänkbart med vårt förhållande och i våra dagar, att en konung skulle i en del af sina länder vara i krig med den magt, som uti en annan del han vore i ett fredligt förhållande med?“

„Med lätthed uteslutes alltså, som jag tror, konungen af Danmark af Sveriges vallista,“ er Platens Konclu-

sion. Hans Argumentation udtømmer næsten alt, hvad der kunde siges imod en nordisk Union, men den røber intet Blik for, hvad der kunne tale for en saadan. Essen sluttede sig i sit Votum fuldstændig til Platen og brugte de stærke Ord, at „föreningen af de trenna nordiska riker under en gemensam öfverherre af det kungliga danska huset har i anseende til svenska folkets lynne och tänkesätt funnits så äfventyrlig“, at Kejser Napoleon frivillig havde opgivet Tanken derom. Fra ingen Side rejstes der Indsigelse mod denne Opfattelse, men hos overmaade mange træffes derimod den stærke Modstand mod den danske Konges Person. Samtalerne i Örebro gav Selby og v. Dernath Indtryk af en saadan, og allerede den 24. skrev Engeström til Oxenstierna, at han tvivlede om, at man vilde vælge Frederik VI; snarere kunde der være Tale om Prins Christian. Senere er Udtrykkene tydeligere, og selv for Tanken om Prinsens Valg mener han, at Hadet til hans kongelige Slægtning vil træde hindrende i Vejen. De følgende Breve røber en højst uvillig Stemning mod Frederik VI, og da Valget er afgjort, udtaler han, at Frederik VI's Forhold overfor Augustenborgeren har lagt for Dagen „Lätthet att sätta tro till rygten, förhastande uti beslut, mistänkar emot närmaste slägtninge och sluteligen wåldsomhet, fyra egenskaper det svenska folket ogjärna skulle se hos sin öfverhet. Det rättfärdiggör således den owillja, ständarna haft emot dess wal¹⁾“.

Trolle-Wachtmeisters Udtalelser røber en utvetydig Ringeagt for Kong Frederiks Statsmandsævn²⁾, og

¹⁾ Depecher ²⁴/₇, ⁴/₇ og ²⁵/₈.

²⁾ Anteckningar och minnen I. S. 254.

ganske det samme møder En i Stedingks Depecher¹⁾. I en Samtale med den franske Gesandt i Petersborg Hertugen af Vicenza skjulte han ikke sin Opfattelse af Frederik VI's Person for denne. Hertugen vidste dertil kun at svare, at Fyrsterne skiftede, medens Staterne bestod.

Af ikke ringe Betydning var det, at den indflydelsesrige Gesandt i Paris, Lagerbielke, var en bestemt Modstander af Unionen, og de Billeder, Oxenstierna i København i sine Depecher oprullede af Kong Frederik og hele den danske Regering, kunde kun skade Unionsplanen.

Den Vaklen, der kan have været hos Carl XIII eller hos Engeström og Wetterstedt i den sidste Halvdel af Juli, forsvandt imidlertid aldeles, da man omsider fik Svar fra Augustenborg²⁾. Den 29. Juli kom Holst tilbage, den 31. Silfverstolpe, og medens Kongen endnu den 28. ikke havde taget Beslutning om Svaret paa Frederik VI's Brev, saa laa det færdigt den 1. August, og samtidig tog man — som man mente definitivt — Parti for Hertugen.

At dennes med megen Utaalmodighed ventede Svar først ankom saa sent, havde sin Grund i den Forhandling, der var bleven indledet mellem Augustenborg og København ved Midten af Maanedens³⁾. Den 16. Juli kom Holst til Augustenborg med Carl XIII's Forespørgsel, om Frederik Christian vilde tage mod Valg. Samme Nat skrev Hertugen til København og udbad sig sin Konges Mening, med den Tilføjelse, at hvis Frederik VI

¹⁾ Mémoires III, S. 122—24.

²⁾ Engeströms Depecher til Oxenstierna ^{23/7} og ^{1/8}.

³⁾ Wegener: Aktmæssige Bidrag, S. 367 flg.

troede, at han selv kunde forene de tre Kroner, saa vilde han trække sig tilbage. Brevet aander den mest loyale Interesse for at fatte en korrekt Beslutning i Overensstemmelse med hans Konges Ønsker; Hertugen tror øjensynlig ikke meget paa Kong Frederiks Chancer, men forsikrer helligt, at det intet Offer er ham at afslaa Kronen. Samme Dag havde Frederik VI skrevet til Louise Augusta¹⁾, og netop udtalt sin Forhaabning om at kunne tilvejebringe en Union; dette Brev kom imidlertid først til Als i Natten mellem den 17. og 18. Juli, og blev ikke bestemmende for Hertugen, der ej heller oppebiede Kongens Svar paa Brevet til ham. Det er hans store Lyst til den vinkende Krone, der brydes med Hensynet til Frederik VI. I Brevet den 16. Juli havde dette sidste Magten, men i Hertugens Svar til Carl XIII, dateret 23. Juli, var det langt fra saa klart. Under udtrykkeligt Hensyn til, at hans Valg kan træde i Vejen for en Forening af de tre Riger, og at han har erfaret, at denne Plan støttes af de Franskes Kejser, svarer han, at han og hans Familie da ikke mere kan komme i Betragtning. Man vil forstaa, at dette maatte kunne opfattes som et stærkt betinget Afslag, og der er ingen Grund til at betvivle, at netop dette var Hertugens Hensigt.

Frederik VI havde den 16. underrettet sin Søster om sine Planer og Forhaabninger, fordi han nu vilde træde

---

¹⁾ Wegener l. c. S. 369—71. Jul. Clausen l. c. S. 124 siger, at dette Brev først kom til Augustenborg 4 Dage efter, at det var skrevet (altsaa den 20. Juli). Men dette er galt, Hertugens Bemærkninger i Kopibogen, der dog næppe kan modbevises, viser jo, at Brevet kom til Augustenborg i Natten mellem 17. og 18. Juli.

aktivt op og ikke var til Sinds at lade sig standse af sin Svogers Kandidatur, der den Gang endnu ikke var ham officielt notificeret. Efterretningerne fra Sverige og Holsts Rejse til Als havde ladet ham anse det for ønskeligt straks at give Hertugen en Advis. Den 19. om Aftenen kom saa Hertugens Brev til København og med samme Kurér et fra Louise Augusta. Den følgende Dag svarede Kongen med Tak for Hertugens Loyalitet; Brevet viste, at han fandt det korrekt, at Svogeren veg Pladsen for ham, men iøvrigt, skrev han, at det jo var de svenske Stænder, der maatte vælge. Dette Standpunkt passer godt til, hvad vi tidligere har oplyst om Frederik VI's Betragtning af Hertugens Kandidatur. Rosenkrantz skriver ogsaa samme Dag til v. Dernath, at Frederik VI ikke vil foreskrive Hertugen noget, men henholder sig overfor ham til den Afgørelse, de svenske Stænder vil træffe. Vis paa at kunne gennemføre Kongens eller Prins Christians Valg var man jo ingenlunde; eventuelt vilde man da foretrække Hertugen, men omvendt ønskede man ikke, at et ubetinget Ja fra denne nu skulde drive Svenskerne bort fra den danske Kandidatur. Utvivlsomt var det Kongens og Rosenkrantz' Ønske, at Hertugen skulde vedblive at vakle eller give et ubestemt Svar. Dette skinner igennem Ministerens Depecher fra disse Dage; til Blome skriver han den 21. Juli, at Hertugen er i stor Forlegenhed og vil faa svært ved at tage sit Parti, og samme Dag fortæller han Drejer om Brevvekslingen mellem Hertugen og Kongen, og tilføjer næsten spydigt om dennes Brev, at det ikke skal drage Hertugen ud af Forlegenheden.

Da man derfor den 28. Juli i København fik Kundskab om Hertugens Brev til Carl XIII, svarede dette

egentlig ganske til Ens Ønsker. Kongens Kandidatur var jo der anbragt som Nr. 1, og til v. Dernath udtalte Rosenkrantz¹⁾, at Brevet svarede til Frederik VI's gode Forventninger om, at Hertugen ikke vilde konkurrere med sin Svoger eller lægge Hindringer i Veje for Unionen.

Men samtidig med Kopien af Brevet til Carl XIII havde Frederik VI d. 28. modtaget et Brev fra Hertugen, skrevet den 25., og dette havde ganske vist sat ham i Forbauselse²⁾. Frederik Christian skrev nemlig, at han, da Frederik VI's Svar paa hans Brev af d. 16. udeblev, først havde gjort Udkast til et betinget Jasvar til den svenske Konge, som det havde været hans Mening, at Holst skulde have modtaget og forevist Frederik VI i København. Havde Kong Frederik billiget det, skulde Holst have bragt det videre til Örebro; i modsat Fald skulde han have overbragt Carl XIII et foreløbigt mundtligt Afslag. Men før Holst var afrejst fra Augustenborg, kom den 23. omsider Kongens Svar af 20. Juli; nu havde Hertugen svaret, som sket var, men havde samtidig vist Holst sit første Svarudkast, med andre Ord paa det tydeligste ladet den svenske Afsending mærke, at kun for Frederik VI's Skyld greb han ikke med begge Hænder om Tilbudet. Men dernæst indeholdt Brevet til Kong Frederik en længere Udvikling om, hvor ringe Chancerne for en Union var, hvor lidet man kunde regne paa Napoleons Støtte eller Ruslands velvillige Passivitet, og om at en nødvendig Betingelse for en Union i alt Fald maatte være en fælles fri Forfatning i alle tre Riger o. s. v.,

¹⁾ Depeche 29/7 (1. Afsnit). Kongen selv opfattede Svaret som et Afslag. Brev til Rosenkrantz 28/7.

²⁾ Wegener l. c. Bilag 48.

og endelig sluttede det med de bekendte Ord, at Hertugen ikke ønskede den svenske Krone og kun vilde modtage den, hvis Valget trods hans Svar alligevel skulde falde paa ham.

Det tvetydige i Svaret til Carl XIII sattes her i klar Belysning, og med Rette maatte Frederik VI forbauses og uden Vanskelighed gennemskue Hensigten. Hans Svar til Svogeren røbede ikke denne Forundring, saa saa lidt som Rosenkrantz's Udtalelser til v. Dernath. Men forbauset var han. Straks efter Modtagelsen af Brevene fra Augustenborg den 28. sendte han dem til Rosenkrantz med følgende Billet: „Hermed tilstilles Dem mit (!) Svogers Brev til mig og hans Brev til Kongen af Sverig, hvilket er mærkeligt, iøvrigt er hans Brev til mig skrevet for at fraraade mig Foreningen, da han anser Sagen med sig som blot udsat; hvor ubegribeligt dette end synes at være, saa er det dog saaledes. — Jeg ønsker, at v. d. Nath og Sælbye erfarer Hertugens Afslag“.

Men denne Forbauselse paavirkede ikke Kongens Holdning, og det vil af den foregaaende Fremstilling indses, at han foreløbig ikke havde nogen Anledning til stor Misfornøjelse med Hertugen; det var jo under den hele uklare Situation faktisk hans Ønske, at Frederik Christians Valg skulde staa som en Reserveudvej mange Gange at foretrække for Ponte Corvos Kandidatur, der just i de samme Dage begyndte at synes farlig. Intet tyder paa, at han er bleven meget opbragt paa Hertugen; tværtimod havde han og Rosenkrantz behandlet Sagen særdeles rolig¹⁾. Der er endnu mindre Grund til

¹⁾ Modsat Opfattelse har Jul. Clausen l. c. S. 127.

at antage, at Frederik VI allerede nu har lagt Planer om at sikre sig Hertugens Person; det er først otte Dage senere, da der kom Rygter om, at man vilde bortføre ham til Sverige, at Frederik VI ikke mente at kunne tillade dette, men sendte Kanonbaadene til Als.

Det Indtryk af Frederik Christians Holdning, som Holst og Silfverstolpe medbragte til Örebro, svarede ganske til vor Opfattelse af, at Hertugens Svar var sat paa Skruer. Man forstod øjeblikkelig i Sverige, at han vilde tage mod Valg, hvis ikke Frederik VI stod i Vejen, og man indrettede sig derefter. Men skæbnesvanger for Hertugen blev hans Tvetydighed alligevel. Thi saalænge man ønskede hans Valg, lod Svaret og de mundtlige Oplysninger, som særlig Silfverstolpe medbragte, sig fortolke som et Ja, men da det Øjeblik kom, da man ønskede at slippe for hans Kandidatur, var Fortolkningen til Nej en lige saa let Sag. Foreløbig gjaldt imidlertid den første Tydning.

Da Hertugens Svar var indløbet, forekom det de ledende Statsmænd, at al Tøven nu burde ophøre. I Statsraadmødet den 6. August vedtoges det at foreslaa Rigsdagen at vælge Hertugen¹⁾. Der var allerede tidligere valgt Medlemmer af Secreta Utskottet, der først skulde drøfte Kandidaturerne og stille Forslag til Rigsdagen derom. Engeström ansaa den 4. næsten alle Utskottets Medlemmer for enige med Regeringen, og mente, at kun hvis Hertugen af Augustenborg under Tryk fra København skulde nægte at modtage Valget, vilde Ponte Corvo kunne blive farlig. Allerede den 8. kunde Wetterstedt bekræfte, at Secreta Utskottets Stem-

---

¹⁾ Engeström til Oxenstierna 1/8.

ning var den af Engeström angivne¹⁾); kun hvis Hertugen sagde nej, mente Wetterstedt, at Ponte Corvo kunde samle mange Stemmer. „Hvad angaar Kongen af Danmark, da modsætter hele Sverige sig hans Valg“. Den 10. besvarede Utskottet officielt Kongens Proposition bejaende. Den 11. forelagdes dette Svar for Kongen, og endnu samme Dag kunde Engeström skrive til Oxenstierna, som om Valget snart vilde være afgjort til Fordel for Hertugen. Han maa dog have udfærdiget dette Brev tidlig paa Dagen, og maa allerede da have været noget urolig for, om alt vilde gaa saa glat. Thi medens han skrev, at Utskottets Betænkning var for Augustenborgeren, „någon för hertugen af Oldenburg och ingen för konungen af Dannemark“, maatte han Sandheden tro tilføje: „en stor myckenhet för prinsén af Ponte Corvo“. Den 11. August er jo nemlig den Dag, da den store uanede Vending i Tronfølgesagen indtræder. Allerede Aftenen før var Engeström underrettet om Fourniers Ankomst, og før Dagen var omme, havde den dristige Agent været hos ham. Dette var Indledningen til den Ilaktion, hvorved Bernadottes Tilhængere i yderste Øjeblik vandt Sejr. Medens utallige Rygter om alle de Fordele, Sverige skulde opnaa ved Franskmandens Valg, opildnede Tilhængerne og fortumlede Modstanderne, drejede Stemningen i Regering og Rigsdag sig i en Haandevending. 14.—16. August fik Secreta Utskottet paa ny Kandidatspørgsmaalet til Betænkning, og sidstnævnte Dag voterede det for anden og sidste Gang derover. Nu faldt Stemmerne anderledes end før; et overvældende Flertal foreslog at vælge Ponte Corvo,

¹⁾ Brev fra Wetterstedt til Stedingk ²/₁₀ (Mémoires de Stedingk III, S. 120—21).

kun to fastholdt den augustenborgske Kandidatur. Utskottets Betænkning og Afstemning meddeltes straks Kongen, den 17. sluttede saavel han som hele Statsraadet sig dertil, og enstemmig valgtes den 21. August Bernadotte til Sveriges Tronfølger.

X.

„Ingen tänkte på konungen af Danmark“, skrev Engeström siden i sine Erindringer om hine bevægede Dage, og vist er det, at der ingen Mulighed var levnet for dansk Indflydelse paa, hvad der i August Maaned foregik i Örebro. Den danske Kandidaturs store Svagheder traadte grelt frem; upopulær var Unionen paa Forhaand hos Folket, udprægede Modstandere havde den inden for Regeringen. Overfor det Trylleskær, der udgik fra den franske Marskals Helteskikkelse, traadte Kong Frederik VI aldeles i Skygge; hans store Fejl, der for Danmark-Norge blev saa sørgelig skæbnesvangre, men for Svenskerne maatte staa baade som irriterende og lidet værdige, var det eneste, der faldt i Øjnene. Hvilken Vending Sagerne kunde have faaet i 1810, hvis vi havde haft en mere imponerende Konge, er ikke godt at sige. Faktisk var der, som vi har set, dem i Sverige, der havde Sans for en Unions store Betydning, og det viste sig jo, at Stemningen let lod sig lede af noget ydre og tilfældigt. Imod Bernadottes Valg kunde der rejses vægtige Indvendinger, der aldrig vilde have rejst sig mod en dansk Konge, hvis Person og Regentfortid ellers havde været velanset i Sverige. Det var skæbnesvangert for Nordens Fremtid, at Kong Frederik VI var Danmarks Repræsentant i 1810, da umiskendelig alle ydre Forhold

gav Unionstanken Chancer, da hele Norden laa i en Krisis, hvor den Udvej turde have været ligesaa rimelig som enhver anden, ja mange Fold rimeligere og sundere end det Spring ud i det æventyrlige og risikable, man gjorde ved Bernadottes Valg. Men Frederik VI var her en afgørende Anstødssten, thi selv om det utvivlsomt maa beklages, at Flertallet af de svenske Statsmænd ikke formaaede at se bort fra den store personlige Mangel, saa maa det indrømmes, at de, stillede overfor Frederik VI, kun fristedes lidet dertil.

Hertil kom det uheldige Sammentræf af Omstændigheder, der havde sin Rod i Napoleons for de forskellige Parter uforstaaelige og faktisk højst ukloge Politik. Thi netop i sidste Øjeblik mistede Kong Frederik sin sidste Støtte, samtidig med at Bernadotte pousseredes frem. Medens Sekreta Uttskottet for anden Gang behandlede Tronfølgersagen, ankom den 15. eller 16. August en yderst vigtig Depeche fra Lagerbielke i Paris, vistnok skrevet den 29. Juli¹⁾. Den indeholdt Beretning om, at den franske Udenrigsminister i en Samtale den 27. Juli havde meddelt Lagerbielke, at Desaugiers ved at blande sig i Tronfølgersagen til Fordel for den danske Konge havde vakt Kejserens yderste Vrede og nu var rappelleret, da det havde været Napoleons ofte udtalte Hensigt aldeles at overlade Valget til Carl XIII og de svenske Stænder. Hermed veg al Frygt for, at Napoleon allige-

¹⁾ Schinkels Minnen V, S. 276 siger, at Depechen var af 27. Juli, men i samme Værk Bihang V, S. 248 flg. findes aftrykt en Depeche af 29. Juli, og det er vistnok den, der er Tale om. Maaske er Sammenhængen den, at Lagerbielke allerede i en Apostille ^{27/7} har meddelt Rygter om Desaugiers's Rappel og fortolket dette Skridt rigtig.

vel til syvende og sidst skulde favorisere Frederik VI, og Fourniers dristige og usandfærdige Paastande om, at Bernadotte var Napoleons Favorit, vandt i Tiltro. Ganske uden Virkning blev det nu selvfølgelig, at man i København havde villet overtøde Oxenstierna om, at man med fuld Ret havde beraabt sig paa Napoleons gode Ønsker for en nordisk Union.

Man gik rolig frem ad den Vej, der skulde skille de nordiske Riger ad i Stedet for at forene dem. Og ikke en af Frederik VI's Venner i Sverige rørte sig, man hørte eller saa dem ikke ved Rigsdagen. I Jublen over Æventyrprinsen forstummede enhver Mislyd. De adelige „Unionsvenner“ holdt sig borte, Munck af Rosenschöld deltog i den almindelige Glæde. Kun fra Konrektor Broocman lod en beskeden Tvivl sig høre over Sundet. „Alla skandinaviska stämmor ha här intet gällt emot den ena galliska,“ skrev han til sin Ven Rasmus Nyerup den 31. August. „Man prisar oss nu ganska lyckliga. Gud gifve, att vi blefve det¹⁾!“

Selby og v. Dernath havde tidlig indset, at de ikke kunde udrette videre i Sagen. De var sammen vendt tilbage til Stockholm, hvor Selby blev endnu en halv Snes Dage; saa rejste han hjem, men lagde ved sin Ankomst ikke Skjul paa sine ringe Forhaabninger om Valgets Udfald²⁾.

Fra nu af indtil den endelige Afgørelse svingede v. Dernath frem og tilbage mellem Frygt og Haab. Hans Forsøg paa at indvirke paa Sagernes Gang indskrænkede sig til at lade udbrede en Brochure, som han selv nogen

¹⁾ Samlaren 1894 S. 99.

²⁾ Depecher fra Selby ²⁸/₇, fra v. Dernath ⁷/₈, fra Rosenkrantz til v. Dernath ¹⁴/₈ og fra Oxenstierna til Engeström ¹⁵/₈.

Tid før havde forfattet¹⁾. Det vides ikke, hvad det er for en; selv siger han, at han i den har talt om Frederik VI som Souveræn og som Menneske og især har beregnet den for de lavere Klasser.

Den 7. August var han paa det rene med, at Augustenborgerens betingede Afslag i Örebro var bleven opfattet som et Ja; efter hvad han fik at vide gennem Desaugiers, var det Silfverstolpes mundtlige Meddelelser, der havde bevirket dette. Han skrev da et langt Brev til Engeström for at lade ham forstaa, at selv om Augustenborgeren muligvis var villig til at tage mod Valg, saa formindskedes Frederik VI's Ønsker ikke derved, og Rigsdagen burde ikke tage Hensyn dertil. Brevet formede sig til et ikke uvægtigt Indlæg for Unionen, men v. Dernaths Tro paa dets Virkning var med Rette ringe²⁾. Han skrev allerede den følgende Dag til Rosenkrantz, at hvis ikke Hertugen nu gav et bestemt Afslag, saa vilde han blive valgt, og dvælede udførlig ved et saadant positivt Afslags Betydning. Han fandt det ganske vist noget risikabelt at ønske et saadant, da Hertugens Valg dog var langt fordelagtigere end Valget af en anden. Men for dette troede han endnu paa dette Tidspunkt ikke, at Faren vilde være stor, og mente at maatte ønske, at et nyt virkeligt Afslag fra Hertugen gav Anledning til en ny Overvejelse paa Rigsdagen. Endnu den 14. August fastholdt han denne Tanke, idet han den Gang endnu ikke var klar over, hvordan det stod til i Örebro, og kun vidste, at Hertugens Valg

¹⁾ Depeche ²¹/₇.

²⁾ Depeche ⁷/₈. Brevet, der er dateret ⁶/₈, er trykt i Engeströms Minnen II, Bilag 5 b.

var billiget af Sekreta Uttskottet, men at der var stærk Opposition derimod fra mange Sider¹⁾).

Der laa heri en tydelig, om end indirekte²⁾ Opfordring til Regeringen om at paavirke Hertugen til et Afslag, og det ligger nær at spørge, om dette ikke har influeret paa Frederik VI's Holdning overfor Augustenborgeren, og særlig om her ikke findes den reelle Motivering til Afsendelsen af Kanonbaadene og Overadjutant Lützen til Als. Dette er imidlertid ikke sandsynligt, ogsaa bortset fra, at v. Dernaths egentlige Henstilling først kom til København, efter at de omtalte Skridt var foretagne.

Rosenkrantz nævner den 7. August selv, at Oxenstierna har tilkendegivet Frygt for, at Frederik VI skulde lægge Hindringer i Vejen for, at Hertugen tog mod Valg, og advaret den danske Regering mod at gøre dette, da det maaske kunde hidføre Valget af Ponte Corvo. Men Ministeren tilføjer, at man i København nu ikke længere ser nogen Udvej til at influere paa Sagen³⁾. Og af senere Meddelelser om Forholdet til Hertugen findes kun den 10. August den faktiske Oplysning, at der de foregaaende Dage i København har gaaet Rygter om, at det Parti, der ønsker Hertugen valgt, har i Sinds at sikre sig hans Person. Om Lützen og Kanonbaadene nævnes der ikke et Ord; havde de paa nogen Maade staaet i Forbindelse med v. Dernaths Udtalelser, vilde dog en eller anden Bemærkning derom have været ret selvfølgelig. Senere var der Forhandlinger mellem Kongen og Rosenkrantz om den Holdning, man skulde lade

¹⁾ Depeche ¹⁴/_s og Apostille til samme.

²⁾ En direkte Opfordring udtales intet Sted i v. Dernaths Depecher.

³⁾ Depecher til v. Dernath ⁷/_s og ¹⁰/_s.

v. Dernath indtage. Der synes at have været nogen Dissens imellem dem, men man kan ikke se til Bunds deri, da al vor Viden beror paa et eneste Brev fra Kongen til Rosenkrantz, skrevet den 16. August. Paa dette Tidspunkt var Rosenkrantz overbevist om, at Frederik VI's Valg ikke lod sig gennemføre, og det ligger efter Brevets Udtryk nær at tro, at han har villet overtyde Kongen om, at man nu burde lade v. Dernath i Overensstemmelse med Instrukserne fra medio Juli arbejde for Hertugen. Kongen synes ikke at have ønsket dette, men at have ment, at man ikke burde tage Stilling, før Valget var afgjort, da Hertugen jo da i ethvert Fald skulde have Lov til at modtage Kronen af sin Souveræn. Men hvorum alting er, saa fik disse Overvejelser i ingen Henseende Betydning.

Den danske Regering har jævnlig maattet høre ilde, fordi den formentlig hindrede Augustenborgerens Valg i 1810, og det er velkendt, at Hertug Frederik Christian selv opfyldtes af Forbittrelse over den Tort, hans Svoger skulde have tilføjet ham og hans Slægt. De svenske Statsmænd delte ganske denne Opfattelse. Engeström siger ikke en, men flere Gange¹⁾, at Hertugen var bleven valgt straks efter Holsts Ankomst, hvis ikke Frederik VI havde hindret ham i at modtage det skete Tilbud. Med stor Bitterhed hævder han efter Tronfølgervalget, at om den danske Regering finder Udfaldet „oangenämt, tör hända wådeligt“, hvad tidligere Udtalelser af Rosenkrantz til Oxenstierna om Ponte Corvo gav ham Indtryk af, saa havde den selv Skylden. „Hade konungen af Danmark icke förmått sin swåger att afwända konungens

¹⁾ Depecher til Oxenstierna ^{14/8}, ^{18/8} og ^{25/8}.

gjorde anbud, så hade denne herre varit wald gjenast efter öfwerstelöitnant Holsts återkomst. Konungen förlorade ändå icke hoppet att få honom till efterträdare, och, ehuru pluraliteten af ständerna war prinsen af Ponte Corvo tillgifven, war dock deras beslut tagit att icke skilja sig ifrån regeringen. Hertigen hade således ännu för 14 dagar sedan blifwit wald. Men då konungens af Danmarks enwished blef bekant, fant Hs. Mayt. sig fri från den forbindelse, Han ansåg sig igenom sitt första steg hafwa ingått, och gjorde den framställning, hwilken ständerne med enhälligt ja besvarade¹⁾“.

Men denne „sanna målning“, som Engeström kalder den, er højst ukorrekt. For det første glemmer han, at han selv den 1. August ingenlunde ansaa Hertugens Svar som en Hindring for at vælge ham, men dernæst var det aldeles ikke Hensynet til Kong Frederiks Holdning, der bragte Svenskerne til at opgive Hertugens Kandidatur. Det fremgaar med uomtvistelig Sikkerhed af Statsraadsprotokollen for Mødet den 17. August og af Protokollen over Sekretæ Uttskottets Møde den foregaaende Dag, at ganske andre Hensyn var afgørende. Fremfor alt var det Fourniers Meddelelser og Lagerbielkes Indberetninger, der slog Hovedet paa Sømmet; man troede, at Bernadotte var Napoleons Kandidat, og stolede paa, at han vilde bringe Riget store pekuniære Fordele. Derfor gav man efter for den stærke Stemning, der krævede en sejrskronet Kriger fremfor den lille

---

¹⁾ I St. Petersborg søgte Stedingk efter Engeströms Ordre at gøre den samme Betragtning gældende. Paa Blomes Meddelelse herom svarede Rosenkrantz ²⁵/₉ bl. a., at han aldrig havde sagt til Oxenstierna, at Frederik VI vilde nægte Augustenborgeren at tage mod Valg.

„Ludimagister“ fra Augustenborg. Noget ganske andet er, at man brugte Frederik VI's Forhold til Maske for den noget prekære Opgivelse af Hertugens Kandidatur. I sit Votum den 17. Aug. gaar ikke en Gang Kong Carl videre end til en overfladisk Bemærkning om, at han kunde slutte sig til Uttskottets og Statsraadets Opfattelse af, at Hertugen i „närvarande sakernas ställning“ ikke vilde tage mod Valg. Men af hele Debatten fremgaar det, at denne Formodning støttedes paa, at Hertugen ikke vilde tage mod Valg, naar han ikke blev enstemmig eller omtrent enstemmig valgt, at han ikke vilde træde Napoleons Kandidat i Vejen, og endelig, blot som et Moment mellem flere andre, at han vilde vige tilbage for et Sammenstød med Svogeren. Nej, foruden de anførte Grunde til, at man saa let svigtede Augustenborgeren, var der en meget vægtig, som det netop var Engeström selv, der gav Udtryk, da han i sit Votum for Ponte Corvo den 17. August røbede den stærkeste Mistillid til Hertugens Ævner som Regent. Engeström og flere end han var forlængst paa det rene med, at det var grumme tilfældigt, at man den 1. Juni havde accepteret Hertugens Kandidatur, og at det var højst tvivlsomt, om denne i Virkeligheden indeholdt stor personlig Valuta ¹⁾).

Det maa derfor fastholdes, at Skylden for, at Frederik Christian gik Glip af Sveriges Krone, aldeles ikke laa hos Frederik VI, og det forekommer mig i det hele taget, at dennes Optræden overfor Svogeren ikke kan dadles. Man maa jo huske, at Frederik VI kendte sin Slægtnings lidet betydelige Personlighed, og billigvis

¹⁾ Se f. Eks. Engeströms Minnen II, S. 171—72 og flere Steder.

maa det indrømmes, at der var ringe Grund til at gaa til Side for en saadan Konkurrent. Men dernæst er der slet intet Holdepunkt for en Antagelse af, at Kong Frederik vilde have hindret sin Svoger i at modtage Sveriges Kaldelse, om et Valg var faldet paa ham, og naar Engeström sagde, at alt, hvad der fra dansk Side var sagt imod Hertugen, havde gjort meget ondt, og naar andre siden har talt haarde Ord om alle de Rygter, der i Sverige udspreddes imod Hertugen, saa rammes hverken Kong Frederik eller hans Regering¹⁾. Fra dem findes ingen nedsættende eller utilbørlig Bemærkning, og vil man desuagtet antage, at v. Dernath og Selby, Høst og Olsen eller andre Danske alligevel privat har kritiseret Hertugen skarpt, saa maa det dog indrømmes, at han i høj Grad indbød dertil og ej heller skaanedes af Svenskerne. Og hvad angaar de berømte Kanonbaade og Fangevogteren Lützen, da har man i København troet paa Rygtet om en planlagt Bortførelse af Hertugen og ment at burde sikre sig derimod. Hvor Rygtet er kommen fra, kan næppe oplyses, maaske fra en af Kongens mange Spejdere i Sverige, men sikkert ikke fra v. Dernath, der intet nævner derom i sine Depecher. Naar Frederik VI har ment at maatte tage Hensyn dertil, saa var de Foranstaltninger, han traf, ikke urimelige, og det vilde ogsaa med Rette kunne anses for en utilbørlig Krænkelse, om Svenskerne havde bortført Hertugen, saa meget mere som et saadant Skridt vilde have indeholdt en grov og uberettiget Sigtelse mod Kong Frederik for at ville øve Vold mod

---

¹⁾ Depeche til Oxenstierna 14/s. — Adlersparre 1809 och 1810: III S. 147—48.

Svogerens. Derfor er baade Hertugens Vrede uberettiget, og Engeströms haarde Ord overdrevne¹⁾).

Den franske Konkurrent havde den 14. Aug. endnu ikke gjort v. Dernath for Alvor bange, men før denne Dag var tilende, blev han stærkt foruroliget ved Budskabet om Fourniers Ankomst til Örebro²⁾). Omsider den 21. August forstod han Sammenhængen og vidste, at alt var forbi. „Fourniers Ankomst har kun været altfor afgørende,“ med disse Ord indleder han Beretningen om det skete; alle hans Anstrængelser var spildte, og som rimeligt er, maatte han betragte den nye Situation med de mørkeste Blikke.

Hans Beretning fra denne Dag og de følgende rummer ved Siden af Enkeltheder om den Intrige³⁾), der havde gennemført Ponte Corvos Valg, stor Bitterhed mod den svenske Regering og en Række Betragtninger over, hvor let Napoleon, om han havde villet, havde kunnet afgøre Sagen i Danmarks Favør. Men fremfor alt søgte han at uddybe de Muligheder for Nordens og særlig for Danmark-Norges Fremtid, som Ponte Corvos

¹⁾ Engeström nævner til Oxenstierna ^{23/s} Frederik VI's Forholdsregler og tilføjer, at denne „surveillance är så mycket öfverflödigare, som aldrig fråga varit om någon kutters afsändande“. Derpaa følger hans S. 376 citerede Bemærkninger om Frederik VI's Karakter.

²⁾ Depeche Nr. 14 fra v. Dernath til Rosenkrantz ^{14/s} med indlagte Breve.

³⁾ Da Ponte Corvos Valg betragtedes som en afgjort Sag, glædede Engeström sig (i Depeche til Oxenstierna ^{18/s}) over, at det skete Valg ikke var tilvejebragt ved „någon inhemska intrig“. Det turde dog være svært at finde andet Navn derfor, og Engeströms hele Skildring af Tronfølgervalgets Forløb viser tydelig nok, at dette ogsaa var hans Hjertes Mening. Men her som paa overmaade mange Punkter ses det, at Engeström forstod at dreje en Sag, efter som det i Øjeblikket skulde tage sig ud og passede bedst.

Valg kunde rumme. Her er det afgørende, at v. Dernath samme Dag, som Carl Johan bliver valgt til svensk Tronfølger, klart og korrekt stiller Fremtidens Horoskop ved at sige, at nu er Norge truet. Spaadommen var rigtig, Gesandten saa, hvad der rørte sig under Overfladen.

Det er ikke Tanken om, at Ponte Corvos Valg vilde betyde en Revanchepolitik med Finlands Erobring som Formaal, der beskæftiger v. Dernath; han nævner end ikke straks denne Mulighed; for ham er det selvfølgelig, at nu gjaldt det Norge. „Muligheden for at unddrage Norge for en øjensynlig Fare vil afhænge af den større eller mindre Behændighed, som Ponte Corvo vil anvende for at vinde sine nye Undersaatters Hjærter“, skrev han rent ud. Dette hans første Indtryk veg ikke, det fæstnedes og fik Næring, jo bedre han forstod, hvad der havde bevirket Ponte Corvos Valg. Han har som Baggrund for sin Opfattelse haft sin Viden om, hvorledes de svenske Statsmænd havde søgt at bevæge Napoleon til at afstaa dem Norge; nu var en fransk Marskal — efter hvad man maatte tro Napoleons Favorit — bleven Sveriges Kronprins; derfor maatte og kunde han den 31. Aug. skrive til København: „Norge er uden Tvivl mere udsat end Finland ved de nye Forbindelser mellem Sverige og Frankrig“. Godt og vel en Maaned senere, da hans Tanker paany kredsede om Valgets hemmelige Historie, skrev han, efter at have nævnt, at Uviljen mod Rusland havde haft sin Del i at skaffe Ponte Corvo Sejren: „En meget almindelig Følelse er Uviljen imod os og Lyst til at udvide sig paa vor Bekostning. Man havde kun foreslaet og valgt den afdøde Kronprins i det Haab, at han skulde drage Norge med sig. Hans

Død har ikke udslukket Tilbøjeligheden til at bemægtige sig dette Land; et meget stærkt Bevis herfor er, at der i Örebro var dem, der talte om at vælge Grev Herman Wedel*.

Saaledes saa v. Dernath lige fra først af alle Traadene i det Væv, der spandtes, og samtidig fik han Lejlighed til at iagttage, hvorledes de svenske Forhaabninger allerede nu vovede sig frem. Den 22. Aug. fremkom der nemlig i Stockholmsbladet „Allmänna Opinions Organ“ en Artikel, der med Rette vakte v. Dernaths yderste Forbittrelse. Dette Blad havde tidligere under Tronfølgervalget haft ret opsigtsvækkende Artikler om dette, og den 8. August havde det paabegyndt en sammenhængende Serie under Titelen: „Hvilket är det bästa wal af thronföljare, som nu kan göras“. Tendensen traadte særlig klart frem i Nummeret for den 22. August. Her siges det, at medens Sverigs indre Stilling er ganske god, og Riget ikke særlig svækket ved Finlands Tab, saa er Stillingen overfor Udlandet prekær. Derfor bør man være i Alliance med Napoleon og kan være til god Nytte for ham. Maalet er at vinde Norge og de danske Øer, og hele denne Erhvervelse bør absolut ligesom Skaane etc. indlemmes i Sverige og forsvenskes. Vejen er ikke at vælge Frederik VI, nej den gaar gennem Bernadottes Valg, „som fullkomligen instämmer med franska regeringens önskan, som förskaffar oss icke blott dess beskydd, utan dess lifliga deltagande och wänskap, som sätter oss i närmare förbindelse med Frankrige än våra grammar och intresserar, om möjligt, sjelwa kejsrerliga familjen för vårt wal, ett wal, som ger Napoleon anledning att af oss wänta det kraftigaste biträde i alla omständigheter, när helst det

skulle behöfwas, och för den skull äfwen måste förmå honom att öka vår styrka genom de medel, som äro på en gång naturligast, säkrast och närmast för handen“.

Klarere kan Linjerne ikke drages for den Politik, der skulde staa som den første Mulighed for Carl Johan og hans Mænd, indtil han i 1812 maatte opgive Haabet om at faa Norge ved Napoleons Hjælp, og saa gik den anden Vej, som v. Dernath ikke paa dette Tidspunkt tænkte sig Muligheden af. Gesandten tillagde iøvrigt i og for sig ikke Artiklen stor Værdi; men den maatte dog være Tønder til hans ulmende Ængstelse, og hvor meget stærkere Udslag havde denne ikke givet sig, om han den 17. August usynlig havde været til Stede paa Örebros Slot. Da havde han faaet alle bange Anelser bekræftede.

Thi her i det Statsraadsmøde, der definitivt antog Ponte Corvos Kandidatur, under den svenske Konges Præsidium og i Nærværelse af Rigets første Politikere, faldt der uimodsagt Ord, der knæsatte den Tanke, Bladet fire Dage senere gav Offentlighed.

Det var Wetterstedt og Platen, der var Ordførere, Wetterstedt, der Aaret igennem havde været inde i alle de Forhandlinger, der sigtede til at vinde Napoleon for Tanken om Norges Forening med Sverige, Platen, der nys havde været ved den norske Grænse og vekslet Ord og Tanker med den store Konspirator, Grev Wedel, og altid havde sagt, at man gennem denne skulde vinde Norge¹⁾. Hofkansleren fremhævede i sit Votum for Ponte Corvo, at dennes Slægtskab med den franske Kejsersfamilie kunde sætte ham i Stand til at berede

¹⁾ Engeströms Minnen II, S. 162

Sverige Fordele, som ingen anden formaaede, og sluttede med at udtale, at „genom honom kunde förhända, ehuru jag ej derpå grunder något tillförlitligt hopp, Norge blifva med Sverige förenadt“. Gennem Valget af Augustenborgeren vilde dette ikke kunne ske, thi den Sympathi, som Christian August havde vundet hos Nordmændene, hørte til Personen, ikke til Slægten, „och om äfwen någon benägenhet skulle blifva öfverflyttad på hertigen af Augustenburg, kan den likwäl ej blifva mächtig nog att besegra uråldriga förbindelser emot danska konungahuset, dem endast stora omhvälfningar eller och den närvarande förtjensten möjligen kunna förqväfva“.

I Slutningen af den lange Tale, der i sin Begyndelse havde afvist al Tanke om en Forening med Danmark, fremhævede Platen energisk, „at nordiska halföns förening alltid bör vara högsta föremål för hvarje nordisk mans lifligsta önskningsar. Då denna förening omöjligen genom konungens af Dannemarks wal kan åstadkommes, då denna förening, efter hwad jag tror mig veta af ganska säkra och väl underrättade män, lättast kan ske genom ett utbyte, som endast beror af Napoleon att göra för någon af honom gynnad furste, och som tör önskas af sjelfwa Dannemark“, og da Sverige fremfor alt maatte kræve en kraftig Konge, saa stemte han for Bernadottes Valg.

Saaledes knyttedes Haabet om Norges Erhværvelse til Ponte Corvo, og i det Øjeblik den svenske Regering og Rigsdag forkastede Frederik VI's Kandidatur, Vejen til en fredelig nordisk Enhedspolitik, vendte man sig bevidst til en Politik, der var positiv fjendtlig mod Danmark-Norge. Der var fra dansk Side budt Fred for al

Fremtid, Svenskerne svarede med at planlægge en Erobringskrig.

Den nye Tronfølger blev ikke holdt i Uvidenhed om, hvilke Forhaabninger man knyttede til ham. Platen hastede med at forelægge ham Planen; han fremstillede den udførlig i en Promemorie, der medgaves Grev Mörner, da denne ilede til Paris for at meddele Bernadotte hans Valg¹⁾. Carl Johans Stilling til Tanken om Norges Erhvervelse skal ikke omtales her. Det skal blot fremhæves, at Planen laa færdig, da han satte Foden paa svensk Grund. Kun til Udførelsen knytter hans Navn sig.

XII.

Tiden fra midt i Juli til sidst i August forløb for Regeringen i København i passiv Venten.

Daglig mødtes Kongen og Rosenkrantz og udvekslede Tanker. Den senere næsten daglige Korrespondance imellem dem var vistnok allerede nu begyndt, om den end langt fra kendes i det Omfang, som senere. Rosenkrantz's utrættelige Arbejde spores gennem hans talrige Skrivelser til Gesandterne. Han var ogsaa i den Henseende en Elev af A. P. Bernstoff, han skyede hverken Tid eller Møje for at holde sine Diplomater à jour med den politiske Udvikling og med Regeringens Synspunkter. Just for denne Tid er hans Breve i høj Grad udførlige og oplysende, og væsentlig gennem dem kan vi danne os et Billede af Stemningen i København.

Forhaabningerne om Sagens Udfald var hele Tiden kun ringe; Oxenstierna havde ganske Ret, naar han af

¹⁾ de Geer: l. c. 97—98. Schinkel: Minnen VI, S. 46—47 og 324 flg.

Samtalerne med Rosenkrantz hentede det Indtryk, at denne var forberedt paa, at Kong Frederik ikke blev valgt¹⁾. Men dette forhindrede ingenlunde, at Rosenkrantz til det sidste ønskede, at Unionen maatte tilvebringes mellem de to Nationer, der, som han udtrykte sig, burde „s'aimer comme des jumelles et se secourir comme des frères aussi braves que loyaux“. Med stor Sorg saa han alle Muligheder briste og udtalte med Alvor, at den Krise, hvori Danmark og hele Norden nu var stedt, var frygtelig²⁾. Unionen havde for ham staaet som en sikker Udvej til Frelse, Fremtiden lod ham befrygte det værste. Ogsaa Kong Frederik var dybt bevæget af Øjeblikkets Alvor; gennem hans underlig kejtede Stil fremglimter en stærk Betagethed, som da han efter at have modtaget den svenske Konges Svar, skrev til sin Minister: „Gud alene ved, hvad Ende denne for Verdens tilkommende Tiid saa højst vigtige Sag vil tage“.

Dette Brev skrev han Tirsdag den 7. August. Samme Dag havde Oxenstierna haft Audiens for at overrække ham Carl XIII's Svar. Dette og Gesandtens Udtalelser til Rosenkrantz i flere Samtaler i disse Dage gav den danske Regering fuld Forstaaelse af, at der intet var at haabe.

Efterretningerne fra Paris gav ingen Opmuntring. Lidt efter lidt forstod Rosenkrantz Forbindelsen mellem Kejsereus Udtalelser til ham den 16. Juni og den derpaa følgende Passivitet, og han ventede sig intet af de vedvarende Venskabsforsikringer. Frederik VI skrev om Dreyers Depecher, at „de vist ikke ere opbyggelige“, og

¹⁾ Se f. Eks. Depeche ²¹/₃ (Ahnfelt, l. c. S. 313).

²⁾ Depecher til v. Dernath ²⁹/₇ og ²⁴/₈.

det var med ringe Tro til Virkningen, han bad Rosenkrantz „udtrække deraf det, som virkelig synes at være til Fordel for den gode Sag, for at de gode Naboer kan erfare det“, og regnede hertil „særdeles de Poster, som indeholde de gode Ønsker for Rigernes Forening“¹⁾. At man i Sverige intet Hensyn tog hertil, er allerede omtalt.

Det laa nær for Rosenkrantz at udtale en skarp Kritik af Napoleons hele Politik overfor Tronfølgervalget. Han gjorde dette, men direkte og indirekte fremtraadte tillige en uforbeholden, sørgmodig Anerkendelse af, at Danmark-Norge var denne Politik voldgiven. Endnu paa dette Tidspunkt synes Rosenkrantz at anerkende, at dette maatte være saaledes, men hvor sørgelig finder han ikke vor Skæbne. Blot et Eksempel paa hans dybe Pessimisme! Blome havde indberettet, at den russiske Udenrigsminister havde udtalt en Formodning om, at Napoleon, hvis han støttede Frederik VI's Bestræbelser i Sverige, til Løn herfor vilde kræve en betydelig Del af det danske Monarki indlemmet i det franske Rige, vel sagtens Holsten eller begge Hertugdømmerne, ja maaske hele Halvøen²⁾. Rosenkrantz delte nu ikke denne Ængstelse i Øjeblikket, da han troede, at Napoleon vilde indse, at en saadan Svækkelse af Danmark vilde skade den stærke Magt, han ved en nordisk Union just tilsigtede at rejse imod Rusland. Alligevel fandt han det korrekt at overveje og vogte sig for en saadan Mulighed. Men hvad kunde det under alle Omstændigheder nytte at træffe Forholdsregler! I den Stilling, hvori Danmark uden egen Skyld var kommen, skrev han til Blome, drejede det sig ikke om, at fjerne Paaskud, som Napoleon,

¹⁾ Brev til Rosenkrantz 16/8.

²⁾ Depeche fra Blome 28/6 og 10/7, fra Rosenkrantz 31/7.

naar som helst han fandt en Udvidelse af sit Rige hensigtsmæssig, kunde skaffe sig under en eller anden Form, uden at Danmark da var i Stand til paa nogen Maade at modsætte sig hans Vilje.

Rosenkrantz's Kritik af, at Napoleon nu forsømte at hidføre Nordens Forening, maatte blive særlig skarp, fordi det var hans Mening, at Øjeblikket var heldigere herfor end nogensinde, idet Rusland ogsaa ønskede en Forening, og England ingen Indflydelse havde paa Fastlandets Politik¹⁾. Han tænkte sig meget vel den Mulighed, at Napoleon paany vilde optage Tanken fra Foraaaret om et intimt Forhold mellem de nordiske Riger, men han fandt, at en saadan Forbindelse ikke vilde faa virkelig Fasthed eller Varighed, naar den kun kunde bygges paa de almindelige Forbunds skrøbelige Grundlag, og desuden vilde den ikke bringe nogen Lettelse til de nordiske Nationer, der var i den Grad udmattede, at de om nogen Tid hverken vilde kunne modstaa noget Angreb ude fra eller bære Omkostningerne ved deres egen Styrelse. Sverige vilde dog være mindre ilde stedt end Danmark, fandt han, thi det vilde under sin egen Regering kunne vedblive at drive samme Handel som hidtil med England. For Danmark derimod vilde en sikker og nær Ruin blive Lønnen for dets Opofrelse for Napoleon²⁾.

Naar dette var Rosenkrantz's Grundopfattelse af Danmark-Norges Stilling, endnu før Ponte Corvo var valgt, da maatte hans Betragtninger blive endnu alvorligere, da den franske Marskal havde fortrængt Augustenborgeren. Paa en Gang forelaa her mange truende Muligheder.

¹⁾ Se f. Eks. Depeche til Eyben ²⁵/₃.

²⁾ Depecher til Dreyer ¹¹/₃ og ¹⁴/₃.

For det første maatte Valget indgyde en Mistillid til Napoleons Hensigter, der kun forøgedes ved, hvad v. Dernath meldte om de Forhaabninger, der i Sverige aabenlyst knyttedes til den nye Kronprins. Men dernæst maatte man frygte de Følger, Tronfølgervalget kunde faa for Forholdet mellem Frankrig og Rusland; kom det nu her til en Krise, da var Danmark inde i en Malstrøm farligere end nogensinde.

Hertug Frederik Christian tog sig Udfaldet af Tronfølgervalget meget nær; kan man tro Major Lützen, Kong Frederiks Vogter paa Als, angreb Skuffelsen endog Hertugen rent legemlig. I København mærkes ikke saa stærke Virkninger; den svenske Gesandt taler vel om, at Kong Frederik skulde have været overordentlig vred, da Efterretningen kom¹⁾, men der foreligger intet Spor af en saadan pludselig Vredesopbrusning, der er saa meget mindre sandsynlig, som man allerede flere Dage før Valget var paa det rene med, at Bernadotte vilde gaa af med Sejren. Man tog Sagen med Ro, men overvejede med Alvor og Bekymring Stillingen.

Langt mindre rolig synes derimod Stemningen iblandt Folket at have været. Med Unionsvennernes Skuffelse over de spildte Anstrængelser blandede sig en Ængstelse for Fremtiden, der i visse Maader var en paalidelig Forudanelse af kommende Ulykker. Uagtet det ikke er let at trænge ind i Folkestemningen eller bedømme den paa Grundlag af ganske enkelte Udtalelser, saa synes baade i København og i Norge en overordentlig Uro at have givet sig tilkende. Oxenstierna indberettede, at de klogere og mere fremsynede fandt Dan-

¹⁾ Depeche fra Oxenstierna ²⁶/₃ (Ahnfelt I. c. S. 329).

marks Stilling næsten fortvivlet og rettede voldsomme Bebrejdelser mod Regeringens Politik. Mange paastod, at den eneste Redning var at kaste sig i Armene paa England, men ingen ventede en saadan Klogskab og Energi fra Regeringens Side. I Norge traadte Ængstelsens Aarsag tydeligere frem. Prins Frederik af Hessen skrev deroppe fra, at Stemningen var saaledes, at man ansaa Fred med England for det eneste Middel til at redde Landet. Rygter fra Sverige, der udtalte Haab om, at Norge skulde blive en svensk Provins, vakte Frygt for, at Ponte Corvo straks ved sin Ankomst til Sverige vilde søge Tilladelse til at besætte norske Fæstninger og Havne¹⁾.

Saaledes var Offentligheden i Danmark og Norge ogsaa opskræmmet ved Tanken om den Fare, der truede Norge.

Rosenkrantz udtalte sig udførlig herom. Det var Frederik VI højst ubehageligt, at denne Frygt havde faaet saa stærkt Udtryk, thi den almindelige Opfattelse var jo, at Napoleon stod bag ved Ponte Corvos Valg, og Frygten fik da let Udseende af en stærk Mistillid til den kejserlige Allierede, og en saadan vilde den danske Regering paa dette Tidspunkt absolut ikke røbe. Selvfølgelig var man meget vred over de erobringslystne Udtalelser i den svenske Presse, men nogen Frygt for den Indflydelse, slige svenske Planer kunde faa paa Stemningen i Norge, spores ikke; Rosenkrantz mente, at det norske Folks Hengivenhed for sin Konge i Forbindelse med Frederik VI's Klogskab nok skulde hindre alle

---

¹⁾ Medd. fra Krigsark. V, S. 53—54.

svenske Forsøg paa at løse den Aarhundreder gamle Forbindelse mellem de to Riger¹⁾).

Denne Ringeagt for svensk Indflydelse i Norge var paa hint Tidspunkt fuldstændig berettiget, men med samme Ro kunde man ikke afvise den anden Faktor, hvorpaa Svenskerne støttede deres Forhaabninger.

Med fransk Hjælp skulde Norge erobres, var det svenske Løsen, og Ponte Corvo betød denne Hjælp. Men var dette rigtigt, var det Spørgsmaal, den danske Regering først og fremmest maatte stille. Kunde det virkelig tænkes, at Napoleon nu ganske vilde forlade sin hidtidige Politik overfor Danmark?

Lige efter Valget var Mistilliden til Napoleons Hensigter overordentlig stor. „Vi har ingen Grund til at betvivle, at Napoleon holder os for Nar,“ skrev Rosenkrantz til v. Dernath den 24. August. „Han har grebet den Lyst, man har indgivet Prinsen af Ponte Corvo, til at spille en Rolle, for at forstyrre Nordens Ro. Han er sikkert bragt dertil ved den Overbevisning, han længe har nærret, at den Krig, hvori Østersømagterne er udviklede med Storbritannien, strider i den Grad mod deres sande Interesser, at Rusland før eller senere vil forsøge at afryste Aaget og da vil prøve paa at faa i det mindste Sverige til at gøre fælles Sag med sig“.

En Maaned senere havde man imidlertid i København faaet den rigtige Opfattelse af Napoleons Forhold til Ponte Corvos Valg. Kejseren havde ladet en Intrige modnes uden Tro paa, at den vilde lykkes, var nu Rosenkrantz's Mening, og han var saa vel underrettet, at han endogsaa betvivlede, at Napoleon var særlig hen-

¹⁾ Depecher til Blome ^{22/9} til Dreyer og v. Dernath ^{28/8}, til v. Dernath ^{31/8}, til Rist ^{1/9}.

rykt over Valgets Udfald¹⁾. Men var dette Tilfældet, da gemte Ponte Corvos Kandidatur hverken truende Planer mod Rusland eller mod Danmark. Og selv om man alligevel kunde frygte, hvad der skjulte sig i Fremtidens Skød, saa burde man dog i høj Grad vogte sig for at fremskynde Knudens Løsning; endnu var det langt fra sikkert, hvilken Politik Ponte Corvo vilde slaa ind paa.

Rosenkrantz skrev den 29. September til Blome, at den svenske Tronfølger vilde faa Vanskeligheder nok i Begyndelsen i Sverige, og derved kunde man faa Tid nok til at bedømme, hvilke Midler han raadete over, og hvilke Planer han nærede. „Hvis Svenskerne attraa Norge, saa ønske de ikke mindre at hævne sig paa Rusland ved at erobre Finland tilbage, og det er i det mindste ligesaa sandsynligt, at Napoleon vil begunstige denne sidste Plan, som at tro, at han skulde ønske at bidrage til at berøve Kongen Norge, og derved gøre den fremtidige svenske Konge uafhængig af sig selv ved at sætte ham i Stand til at blive en naturlig Forbunds-fælle af England. Han kender af Erfaring den Underkastelse, der er vist ham af de Souveræner, han har givet Holland og Spanien. Intet kan bringe ham til at sætte mere Tillid til den, som Svenskerne har forlangt af ham, og som kun skylder ham Tilladelsen til at modtage en Krone, tilbudt ham af et uafhængigt Folk“.

Forsigtig og afventende blev derfor Rosenkrantz's Politik. Dette fik han Lejlighed til bestemt at præcisere, da der fra St. Petersborg kom vidtgaende Forslag om en ganske anden Optræden.

¹⁾ Depecher til v. Dernath ^{25/9}, til Waltersdorff, Dreyers Efterfølger i Paris, ^{22/9}, til Blome ^{29/9}.

Fra først af havde man i København været usikker overfor, hvorledes Rusland vilde stille sig til Tanken om en nordisk Union, og synlig beroliget blev man ved sidst i Juli at modtage en Depeche fra Blome, der meddelte, at Udenrigsministeren Grev Romanzoff havde udtalt sin fuldstændige Tilfredshed med Frederik VI's eventuelle Valg. Fra nu af bekymrede man sig ikke meget om Zarmagten; v. Dernath, der fik Underretning om Blomes Meddelelse, vidste siden at indberette, at Suchtelen var instrueret om fuldstændig Passivitet.

Blome arbejdede dog stadig for at vinde den russiske Regering for Unionsplanen og tilsyneladende med Held. Hvilke Betragtninger der virkelig har gjort sig gældende hos Zaren og hans Regering, lader sig for Øjeblikket ikke oplyse, men Gesandten fandt Interessen stigende, og da man naaede den Dag, da Ponte Corvo valgtes, var han overbevist om, at hvis Napoleon blot vilde udtale sig klart og bestemt til Fordel for Nordens Forening, saa kunde han meget let skaffe Frederik VI kraftig Støtte fra St. Petersborg¹⁾.

Da Efterretningen om Ponte Corvos Valg den 27. August naaede St. Petersborg, opfattedes dette straks som et Skaktræk fra Napoleons Side og vakte en Mistillid og Uvilje, der ganske vist siden blev noget dæmpet ved Napoleons Redegørelse for sin Optræden, men dog alligevel var et nyt Moment til at fjerne de to Magter fra hinanden¹⁾.

Blomes Depecher giver Indtryk af en stærk og ret

---

¹⁾ Se om det foregaaende og efterflg. særlig Depecher til Blome ^{21/7} og fra Blome ^{23. Juni} ^{22. Juli} ^{9/21, 19/31} Aug. og ^{25. Aug.} ^{10. Juli} ^{3. Aug.} ^{7. Septbr.}

²⁾ Se f. Eks. Vandal: l. c. Chap. XII.

ubehersket Forbittrelse ved det russiske Hof. Selv var han i høj Grad ubehagelig berørt, saa som v. Dernath Fremtiden i mørke Farver, og mente som han, at medens Rusland maatte frygte Forsøg paa Finlands Tilbageerobring, saa maatte Danmark være paa det rene med, at det ogsaa gjaldt Norge. Han havde lange Samtaler med Grev Romanzoff om den politiske Stilling og benyttede enhver Lejlighed til at indskærpe, at Rusland nu mere end nogensinde maatte opretholde Danmark-Norges Integritet.

Romanzoff gik ganske ind paa Blomes Synspunkter, og de drøftede ivrig Maal og Midler for en fremtidig Sikringspolitik. Ikke fjorten Dage efter Ponte Corvos Valg kom Forslag om en saadan fra Blome. Hvorvidt Romanzoff virkelig med Zarens Sanktion for Alvor har villet gaa med hertil, eller om Gesandten har overvurderet Udenrigsministerens Tilslutning, er ikke ganske sikkert, men har ingen Betydning for Danmarks Politik paa dette Tidspunkt. Planen gik ud paa at tilvejebringe den nøjest mulige Forstaaelse mellem de to Magter til Værn mod en Fare fra Sverige. Hovedopgaven skulde være at danne et stærkt Parti i Landet, — Nationens Partiaand, „*vénalité et corruption*“ vilde give let Adgang dertil — og Maalet skulde være at svække Ponte Corvos Stilling og hindre ham i at blive virkelig Leder af sit Folks Politik. Endelig skulde Tanken om en nordisk Union ikke opgives, men Stemningen i Sverige bearbejdes, saa den kunde tilvejebringes, naar Lejlighed bød sig.

Dette var saavist en Aktions og Intrigepolitik for Alvor. I Sommerens Løb var der bleven kæmpet loyalt og aabent, og Kong Frederik havde for Alles Øjne bejlet

til Sveriges Krone; nu opfordredes han til at paabegynde et underjordisk Arbejde efter de uhyggeligste Forbilleder fra det 18. Aarhundrede og med den traditionelle Medarbejder, Rusland. Endnu før Ponte Corvo satte Foden paa svensk Grund, skulde der lægges Miner imod ham og Forholdet mellem ham og hans fremtidige Under-saatter ødelægges. Ad den Vej skulde Norge sikres, og Muligheden for en nordisk Union holdes aaben.

Slige Tilskyndelser kom altsaa fra Rusland, men ogsaa v. Dernath havde talt samme Tungemaal. Han tænkte sig Muligheden af at benytte den Partiopløsning, for hvilken Sverige efter hans Formening netop ved Ponte Corvos Valg vilde blive Skuepladsen¹⁾, og mente, at der maaske mod den stærke franske Indflydelse vilde rejse sig en stærk Opposition, ægget ved Tronfølgerens despotiske Tendenser, bekendte Had til al gammel Adel og Ukendskab med sit nye Fædrelands Sprog, Sædvaner og Traditioner. Det kunde da hælde, at denne Opposition kunde bringes til at indse, at en Forening med Danmark og Alliance med Rusland dog, naar alt kom til alt, tjente Sverige bedst.

Men med den allerstørste Bestemthed afviste Regeringen i København disse Forslag og Opfordringer, og alle danske Diplomater instrueredes om at følge en ganske anden Politik. Ikke at Rosenkrantz i sine Depecher lagde Skjul paa sin Misfornøjelse over Valgets Udfald; denne traadte næsten overalt frem, — i Depecher, hvor der var en Del i Chiffre, rummede disse Misfornøjelsen, medens man en clair i almindelige venskabe-

---

¹⁾ Depecher fra v. Dernath ^{21/s} og ^{24/s}.

lige Ord omtalte den nye Kronprins. Men ganske overensstemmende er alle Instrukser for Fremtiden¹⁾.

Til v. Dernath skrev Rosenkrantz den 28. August, at han fuldt ud delte hans Sorg over Valgets Udfald, men selv om han tillige kunde dele hans Forhaabninger om, at Sagernes Gang i Sverige paany kunde blive til Gavn for Danmark, saa maatte han bestemt paalægge ham ikke at lade disse træde frem. „Omstændighederne foreskrive os den største Forsigtighed, og vi maa absolut ikke give Anledning til at tro, at vi befrygte, at det skete Valg kan skade os eller udsætte vor Sikkerhed for Fare“. Ligesaa lidt maatte v. Dernath bifalde de Udtryk for Uvilje over Ponte Corvos Valg, som Suchtelen kunde finde paa at give til Kende.

Dette var altsaa, medens man endnu troede, at Napoleon stod bag ved Valget; men da denne Antagelse var paa Retur, og Hensynet til Frankrig som en Følge deraf virkede mindre stærkt, var Standpunktet det samme. Paany indskærpedes det v. Dernath ikke at vise nogen- somhelst Uvilje over det skete eller overfor de Svenskere, der havde gennemført Valget.

Ikke mindre bestemt fik Blome at vide, at man ikke i nogen Henseende vilde slaa ind paa en ny Kurs og oprette Nederlaget ved Ruslands Hjælp. Fire Depecher til ham sidst i September er ligesom Rosenkrantz's sidste Ord i denne Sag og fuldstændiggør vort Indtryk af den Politik, der modtog Carl Johan.

Bittert hævdede Rosenkrantz, at Rusland faktisk ikke havde rørt en Finger for Frederik VI's Valg, og havde man saaledes hidtil ikke haft Grund til at haabe

¹⁾ Se de udgaaende Skrivelser for sidste Del af August.

noget af Rusland, saa havde man ej heller megen Anledning dertil nu. Zaren kunde have grebet ind i Tide; nu var det forsilde, og Danmark vilde ikke række Haand til nogensomhelst Intrige, man kunde finde paa at sætte i Scene mod Ponte Corvo. En Stormagt som Rusland kunde maaske vove den Slags Forsøg paa at afvende en Fare, den ikke havde forudset og afværget i Tide, men Blome skulde med Klogskab forestille Romanzoff, at Danmark, der først og fremmest maatte staa sig godt med Napoleon, ikke kunde sætte sin Eksistens paa Spil for at imødegaa en Fare, der, hvor truende den end kunde synes, dog hverken laa lige for eller var absolut vis.

Saaledes indtog den danske Regering en besindig og afventende Holdning. Grundsynet paa Fremtiden var mørkt, og med Sorg maatte man tænke paa de Muligheder, der var gaaet tabt, men det var ikke Rosenkrantz's eller Frederik VI's Tanke at bygge det fremtidige Forhold til Sverige paa Skuffelse og Bitterhed.

Naar den svenske Regering troede at se et Udtryk for Vrede over Valgets Udfald i skærpede Foranstaltninger mod de svenske Handelskibe, der vitterlig elude-rede de strænge franske Forbud om Samkvem og Handel med Englænderne, da var denne Forklaring ikke rigtig¹⁾. Det er ganske vist, at Ønsket om at vække Velvilje i Sverige havde frembragt visse Lempelser og en liberal Optræden i enkelte Tilfælde, men just nu var den danske

---

¹⁾ Depecher fra Oxenstierna til Engeström ^{28/8}, ^{1/9}, ^{4/9} (Ahnfelt l. c. S. 329 flg.). Se iøvrigt Rosenkrantz's Depecher til v. Der-nath ^{21/8}, til Dreyer ^{28/8} og ^{1/9} og til Rist ^{28/8} og flere andre fra September og Oktober.

Regering under et voldsomt Pres fra Napoleons Side og kunde ikke paa nogen Maade holde igen.

Det var baade en nødvendig Følge af Alliancen med Frankrig, hvis Bestemmelser jo ogsaa Sverige skulde overholde, og et nødvendigt Værn mod Englands Vælde paa de nordiske Have, at Danmark maatte kræve, at Sverige ikke kneb ud. Det kan derfor ikke bebrejdes Rosenkrantz, at han, da det fra Sverige meldtes, at man der haabede at indkassere Lempelser i Kontinental-systemet som et første Resultat af den franske Marskals Valg, satte sig i Bevægelse for at hindre dette. Den danske Regering havde god Grund til at ærgre sig over, at Sverige systematisk satte sig ud over de traktatmæssige Bestemmelser og gjorde Krigen med England til en ren Komædie. Rosenkrantz skrev ironisk, at Ponte Corvo næppe kunde bringe Sverige større Handelsfrihed, end det allerede nu havde, da den svenske Skibsfart paa England var omtrent den samme, som den altid havde været ¹⁾.

Det værdifulde og virkelig kloge i den danske Regerings politiske Standpunkt overfor Sverige i Oktober Maaned 1810, da Carl Johan kom til Norden, er, at man stillede sig fuldstændig frit overfor ham. Der næredes i København ingen fjendtlige Planer mod ham eller mod Sverige; det var Rosenkrantz's og Frederik VI's Vilje at gøre, hvad de formaaede, for at et fredeligt og paalideligt Forhold mellem de nordiske Folk kunde blive Surrogat for den Union, der var bleven afvist af Sveriges Regering og Rigsdag. Skulde der paa ny komme Ufred i Norden, da maatte Ansvaret blive Sveriges og dets nye Herskers.

¹⁾ Depeche til v. Dernath 28/s.

Denne loyale Holdning fra den danske Regerings Side viste sig, da Carl Johan i Oktober rejste gennem Danmark til sit nye Fædreland. Kronprinsen var yderst tilfreds med den Behandling, der var vist ham paa Rejsen gennem Riget, og — hvis man kan tro Rosenkrantz — satte han imod sine svenske Ledsageres Ønske igennem, at han efter Frederik VI's Indbydelse ikke blot lagde Vejen over København, men ogsaa blev der en Dag over. Den 18. Oktober kom han til Frederiksberg Slot, blev om Natten i Hovedstaden og drog først den 19. til Helsingør for den 20. Oktober at gaa over Sundet¹⁾.

Ikke alene Carl Johan udtalte sig med stor Tilfredshed om Besøget i København, men ogsaa fra dansk Side havde man det gunstigste Indtryk af den svenske Tronfølger og hans Udtalelser.

Til v. Dernath skrev Rosenkrantz allerede den 19. Oktober i den chiffrerede Del af en Depeche, at Carl Johan paa den hjærteligste Maade havde forsikret Kongen om sit Venskab, og at Frederik VI virkelig havde været meget tilfreds med ham. v. Dernath skulde gøre, hvad han kunde for at overtøye Kronprinsen om, at den danske Konge satte Pris paa ham og gjerne vilde gøre ham til Behag. „Der er ingen Grund til at skjule, at saaledes er Kongens virkelige Følelser,“ tilføjede Rosenkrantz, og hans Ord maa staa til troende.

Men Ministeren var ogsaa meget glad ved en Samtale, han selv havde haft med Carl Johan. Denne havde udtalt sig med stor Aabenhed og Tillid, havde berørt de uheldige Handelsforhold og bedt Rosenkrantz gøre, hvad

¹⁾ Se bl. a. Rosenkrantz's Depecher fra Oktbr. Schinkel: *Minnen VII*, Medd. fra Krigsark. V og Ahnfelt I. c. S. 332 flg.

han kunde, for at de danske Kapere kunde genere Svenskerne mindre end hidtil, og Rosenkrantz havde Indtryk af, at hvis der var noget, der kunde stemme ham uvillig mod Danmark, saa var det Stridigheder om disse Prisesager. Tilsidst havde han bedt Rosenkrantz skrive til sig ikke som Minister, men som Privatmand til Prinsen af Ponte Corvo, hans gamle Bekendt. Sit gunstige Indtryk samlede Rosenkrantz i Ordene: „Jeg er vis paa, at Kronprinsen ikke ønsker at føre Krig, og at hans nuværende Hensigter ikke er egnede til at forurolige os¹⁾“.

Saaledes lod Danmarks Regering alle Muligheder aabne, medens Sveriges Statsmænd allerede havde planlagt en fjendtlig Politik. Helt uden Ængstelser var man dog ikke i København, og da Carl Johan den 20. Oktober gik over Sundet til Helsingborg, fulgtes han af Kong Frederiks Spejder, Kaptajn Louis Tuxen, der paa Kongens udtrykkelige Befaling skulde iagttage alt, hvad der foregik og lægge nøje Mærke til den Stemning, der mødte den nye Kronprins. Tuxen berettede om den pompøse Modtagelse paa Helsingborgs Skibsbro. Han fortalte om Indskriften paa det Transparent, der bød Carl Johan velkommen til Fest i Ramlösa, men han anede ikke, hvilken skæbnesvanger Betydning for hans eget Fædreland, Carl Johan skulde lægge ind i de lysende Velkomstord: „Sperare nunc licet“, der udtrykte det svenske Folks Haab om ved dets nye Hersker at vinde Oprejsning og Bod for de lidte Tab.

---

¹⁾ Depeche til Rist ^{20/10}.